

ทฤษฎีรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบัน

เอกสารวิชาการลำดับที่ 1

ผู้เขียน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรฤทธิ จ้างลงนาค

ข้อมูลบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

วรฤทธิ จ้างลงนาค.

ทฤษฎีรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบัน.-- มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, 2561.

89 หน้า.

1. รัฐ. 2. ทุนนิยม. I. ชื่อเรื่อง.

ISBN: 978-616-478-564-9

ราคา 100 บาท

พิมพ์ครั้งที่ 1

ปีที่พิมพ์: 2561

จำนวนที่พิมพ์ 20 เล่ม

จัดทำโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรฤทธิ จ้างลงนาค

พิมพ์ที่ หจก.อภิชาติการพิมพ์ 50 ถนนฝั่งเมืองบัญชา ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัด

มหาสารคาม E-mail: b0866410218

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์: การผลิตและการลอกเลียนแบบหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียน

คำนำ

หนังสือทฤษฎีรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบันเล่มนี้ ผู้เขียนได้รวบรวม และเรียบเรียงเนื้อหาข้อมูลจากตำราทฤษฎีรัฐมาจากหลายแหล่ง ถึงแม้จะยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาดีนัก แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานสำหรับการทำความเข้าใจ แนวคิดเกี่ยวกับรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบัน และเป็นหนังสือไว้อ่านประกอบ สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้ารูปแบบ ลักษณะ และโครงสร้าง รวมถึงข้อ ถกเถียงทฤษฎีรัฐทุนนิยมที่กำลังพุดถึงกันในวงการวิชาการต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้เขียนได้แทรกมุมมองในการใช้กรอบทฤษฎีรัฐในรูปแบบต่างๆ มาวิเคราะห์รัฐไทย ในต่างกรรมต่างวาระ เพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพ ของการนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้มากขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามตำรา ทฤษฎีรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบันเล่มนี้ ก็ยังมีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมทุกอย่าง ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของผู้เขียนเองที่จะพัฒนาและรวบรวมแนวคิดอื่นๆ เพื่อที่จะทำให้การศึกษาทฤษฎีรัฐให้ครอบคลุมมากขึ้นในวาระโอกาส ต่อไป

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็เห็นว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือ เล่มนี้ ไม่มากนักน้อย และหวังว่าจะเป็นประโยชน์กับการประยุกต์ใช้กับ การศึกษาวิชาต่างๆในทางรัฐศาสตร์ต่อไปได้

วรวิทย์ จำลองนาค

สารบัญ

บทนำ	1
ทฤษฎีรัฐกระแสหลัก	4
ทฤษฎีรัฐทุนนิยมแบบมาร์กซิสต์และนีโอมาร์กซิสต์	20
ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ	40
ทฤษฎีรัฐแบบ EMBEDDED AUTONOMY	65
บทสรุป	81
ดัชนี	90
ประวัติผู้เขียน	91

บทที่ 1

บทนำ

หนังสือเล่มนี้ต้องการที่จะเสนอพื้นฐานการทำความเข้าใจทฤษฎี “รัฐ” (State Theory) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมว่ามีลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ในยุคปัจจุบันอย่างไร ภายใต้การขยายตัวทางเศรษฐกิจทุนนิยมออกไปทั่วโลก รัฐก็ยิ่งทวีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ไม่เพียงแต่รัฐในประเทศที่กำลังพัฒนาแต่รวมไปถึงรัฐในสังคมกำลังพัฒนาซึ่งบทบาทของรัฐต่อสังคม ไม่ได้มีเพียงแค่ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงบทบาทในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย

การศึกษาทฤษฎีรัฐ มีหลากหลายแนวคิดด้วยกัน เช่น แนวคิดพหุนิยม (Pluralism) จะมีมุมมองต่อการที่รัฐนั้นมีรัฐบาลตัวแทน (representative government) ได้ถูกใช้และถูกพัฒนาอย่างไร ซึ่งเป็นการมองอำนาจในลักษณะที่กระจายตัว (fragmented) ไม่ได้รวมศูนย์ไว้จุดใดจุดหนึ่ง และมีแนวโน้มที่จะมองรัฐเป็นเพียงตัวกลางในการประสานความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคม ดังนั้น รัฐในมุมมองของพหุนิยมจะมีลักษณะเป็นเพียงรัฐบาลที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มพลังสังคมต่างๆ ให้ได้มีช่องทางในการเสนอข้อเรียกร้องและประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะเท่านั้น

ส่วนนักทฤษฎีแนวมาร์กซิสต์ (Marxists) บางส่วนจะมีมุมมองเกี่ยวกับรัฐว่ามีลักษณะที่กำหนดรูปแบบโดยโครงสร้าง (structural

determinism) โดยเฉพาะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น ระบบทุนนิยมโลกสมัยใหม่ เป็นต้น ต่อมาก็มีพัฒนาทฤษฎีรัฐดังกล่าวไปศึกษากลุ่มพลังทางสังคม (social forces) มากขึ้น ก็จะเห็นภาพของกลุ่มในสังคมที่เคลื่อนไหวในการกำกับ, ควบคุมอำนาจ บทบาทและหน้าที่ของรัฐ เพื่อที่จะอธิบายลักษณะโครงสร้างของรัฐได้ชัดเจนมากขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน

ทฤษฎีรัฐต่อมาที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ คือ ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (state monopoly capitalism) พวกนักทฤษฎีเหล่านี้มีลักษณะบางอย่างที่ใกล้เคียงกับทฤษฎีรัฐแนว Marxist ซึ่งพวกเขาได้ตั้งคำถามที่สำคัญเกี่ยวกับรัฐทุนนิยมในประเทศพัฒนาแล้วซึ่งจะมีแนวโน้มในการนำไปสู่การผูกขาดรวมศูนย์ระหว่างอำนาจทางการเมืองของรัฐและพลังเศรษฐกิจของทุนนิยมผูกขาด แนวคิดดังกล่าวได้มีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนในยุคปัจจุบัน มีการอธิบายลักษณะของทุนแตกต่างกันไปจากอดีต และมีวิวัฒนาการทำให้สามารถเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนได้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีรัฐที่กล่าวถึงเป็นอันดับสุดท้าย ในหนังสือเล่มนี้ ก็คือทฤษฎี Embedded Autonomy ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ธรรมชาติที่สลับซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของรัฐ (state structure) และการเข้ามามีส่วนร่วมของนายทุนเอกชน (capitalists) และหน้าที่ของรัฐที่นำพาและเปลี่ยนผ่านไปสู่การพัฒนาในอีกขั้นตอนหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการพิจารณาข้อจำกัดทางโครงสร้างซึ่งเคลื่อนตัวข้ามพ้นไปจากมุมมองการกำหนดจากเศรษฐกิจ (economic determinism) ไปสู่การวิเคราะห์โครงสร้างและหน้าที่ของรัฐในการกำหนดการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างทาง

เศรษฐกิจและเป็นการช่วยแก้ปัญหาและหลีกเลี่ยงแนวทางในลัทธิกำหนดนิยม (determinism) ที่คับแคบอย่างที่นักมาร์กซิสต์บางกลุ่มได้พยายามผลักดันอีกด้วย

การศึกษาทฤษฎีรัฐ (State theory) จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์การใช้อำนาจในกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะและไม่สามารถละทิ้งคำถามเกี่ยวกับแหล่งที่มาและธรรมชาติของอำนาจดังกล่าว ประเด็นดังกล่าวเป็นหัวข้อที่กำลังเป็นที่ถกเถียงกันเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งคำตอบของบางส่วนของคำถามดังกล่าวได้เกิดขึ้นในหนังสือเล่มนี้แล้ว ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนอทฤษฎีรัฐในรูปแบบต่างๆ ตามการนำเสนอไปข้างต้นตามลำดับเพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจและมีความคิดที่ต่อเนื่องต่อการนำไปใช้วิเคราะห์รูปแบบของรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบันได้

บทที่ 2

ทฤษฎีรัฐกระแสหลัก

บทนำ

ทฤษฎีรัฐกระแสหลักที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ก็คือ แนวคิดของสำนักพหุนิยม (Pluralism) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ครอบงำการศึกษาวิชารัฐศาสตร์อย่างต่อเนื่องยาวนาน จนกลายเป็นเครื่องมือของอุดมการณ์ประชาธิปไตยในการเผยแพร่อิทธิพลไปทั่วโลก เนื่องจากจุดเน้นของสำนักพหุนิยมอยู่ที่กลุ่มหลากหลายในสังคม ซึ่งประกอบกันเข้าเป็น “รัฐ” ดังนั้น “รัฐ” จึงไม่ได้ มีฐานะเป็นเครื่องมือทางการบริหาร หรือเป็นโครงสร้างทางการเมืองและกฎหมาย แต่เป็นเพียง รัฐบาล (state as government) ที่มีหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การแข่งขันระหว่างกลุ่มมากกว่าที่จะเป็นรัฐบาลซึ่งเป็นตัวกระทำทางการเมืองที่ครอบงำกลุ่มทางการเมืองอื่น หรือมีอิสระที่จะชี้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ กลุ่มหลากหลายทางสังคมต่างหากที่เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย อิทธิพลทางปัญญาของสำนักพหุนิยม เป็นการสานต่ออิทธิพลทางความคิดของสำนักเสรีนิยมคลาสสิกนั่นเอง นอกจากนั้นยังปฏิเสธความคิดมาร์กซิสต์ที่เห็นว่ารัฐเป็นเครื่องมือทางการเมืองของชนชั้นนายทุนและเห็นว่ารัฐมีบทบาทที่สำคัญมากกว่าปัจเจกชนและกลุ่มคนในสังคมอีกด้วย

จุดเริ่มต้นของการศึกษาของสำนักพหุนิยม (Pluralist theory)

จุดเริ่มต้นการศึกษาของทฤษฎีสำนักรพหุนิยม (Pluralist theory) เกิดขึ้นจากความสนใจในการศึกษาโครงสร้างสถาบันที่ใหญ่และซับซ้อนของรัฐ โดยเฉพาะการเข้าไปมีบทบาทของกลุ่มกดดัน (pressure groups) ซึ่งเกิดการขยายตัวและเติบโตไปพร้อมๆ กับการพัฒนาสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการของรัฐบาล ซึ่งกลุ่มพวกนี้ได้มีบทบาทที่สำคัญโดยตรงต่อการเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ที่เฉพาะเจาะจง รัฐบาลพยายามที่จะหาทางในการจัดการทางเศรษฐกิจโดยการเข้าไปเจรจาต่อรอง (bargain) กับองค์กรเหล่านี้ที่ได้รับการจัดตั้งในฐานะผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสหภาพแรงงานและองค์กรนายจ้าง นอกจากนี้ รัฐบาลและพรรคการเมืองต่างๆ ก็พยายามแสวงหาความร่วมมือและการยินยอมพร้อมใจขององค์กรต่างๆ เหล่านี้และต้องการคำแนะนำ ความไว้วางใจและการยอมรับจากกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ด้วย (Hill, 2013)

นอกจากนี้ วิวัฒนาการของรัฐสวัสดิการ (welfare state) ได้ถูกกระตุ้นส่งเสริมบทบาทของกลุ่มองค์กรเพื่อผู้บริโภค เช่น สมาคมผู้เช่าบ้าน, กลุ่มสมาคมผู้ปกครองนักเรียน และกลุ่มคนไข้ของโรงพยาบาล เป็นต้น ความตระหนักว่ารัฐบาลต้องการมีอำนาจทางการเมืองต่อไป ทำให้พวกเขาต้องเข้าไปปรับปัญหา เจรจาต่อรองกับกลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้เพื่อที่จะสามารถชนะใจคนเหล่านี้และได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาเป็นรัฐบาลได้อีกครั้งในท้ายที่สุด แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นในงานของ Jordan (1987) ซึ่งเขาได้เสนอว่า ประเทศอังกฤษมีลักษณะเป็นประเทศหลังระบบ

ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Post-Parliamentary Democracy) ซึ่งนโยบายต่างๆ ถูกดำเนินการโดยการเจรจาต่อรองตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มกดดันต่างๆ ซึ่งจะถูกกำหนดให้อยู่ในรูปของชุมชนนโยบาย

ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งมีฝ่ายบริหารที่ต้องรับผิดชอบต่อฝ่ายนิติบัญญัติจะพบว่ากระบวนการกำหนดนโยบายนั้นเกิดขึ้นในนามของประชาชนโดยมีกลุ่มต่างๆ ที่สลับซับซ้อนได้เข้ามาส่วนในกำหนดนโยบายดังกล่าว คำถามในเชิงประจักษ์ที่จะต้องค้นหาต่อไปก็คือว่า ความมากน้อยระดับใดที่นโยบายสาธารณะได้เกิดขึ้นและมีอิทธิพลถูกกำหนดโดยตรงจากกลุ่มผลักดัน (pressure groups) (Hill, 2013) และใครจะเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะบ้าง ซึ่งคำถามเหล่านี้เกี่ยวพันกับประเด็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

เมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่อง “อำนาจ” นักวิชาการผู้หนึ่งที่ได้ให้นิยามเกี่ยวกับอำนาจของสังคมไว้อย่างดีคนหนึ่ง ก็คือ Robert A. Dahl (1961) ผู้เขียนหนังสือชื่อว่า “who governs?” เขาได้กล่าวไว้ว่า อำนาจในหลายประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกได้ถูกกระจายไปหลายๆ กลุ่มในสังคม ไม่มีกลุ่มใดที่ปราศจากอำนาจที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางนโยบายสาธารณะ และไม่มีกลุ่มใดที่จะมีอำนาจเหนือกลุ่มอื่นๆ กลุ่มต่างๆ สามารถมั่นใจได้ว่าจะได้รับการพิจารณาข้อเสนออย่างเท่าเทียมกันถ้ามีการดำเนินการที่ถูกต้องเพียงพอ ในขณะที่นักวิชาการอีกคนอย่าง C. Wright Mills (1956) กลับมองว่ามีเฉพาะกลุ่มพลังบางกลุ่มเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อการเมือง โดยเขาได้ทำการศึกษาสภาพสังคมและการเมืองในประเทศ

สหรัฐอเมริกา และเสนอว่า ชนชั้นนำทางอำนาจการเมืองที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายสาธารณะมีที่มาจาก 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กองทัพ (military) บริษัทเอกชน (business) และหน่วยงานของรัฐ (state agencies) ทั้งสามองค์กรต่างก็มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อมองย้อนกลับไปในมุมมองของ Robert A. Dahl (1957) การเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะและการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐมีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการให้คำนิยามของ อำนาจ (Power) โดยเขาได้กล่าวแสดงตัวอย่างของการให้คำจำกัดความของคำว่า อำนาจ ว่า หมายถึง การที่ A มีอำนาจเหนือ B ก็หมายความว่า เขาสามารถทำให้ B ทำอะไรบางอย่างซึ่ง B ไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ “A has power over B to the extent that he can get B to do something that B would not otherwise do” (Robert A. Dahl, 1957)

อำนาจ (Power) จึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำการทางการเมือง (Political actors) ซึ่งผู้กระทำการเหล่านี้อาจจะเป็นปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือการรวมตัวกันของคนในรูปแบบต่างๆ (Smith, 1993) ดังนั้น อำนาจ (Power) จึงมีความหมายเท่ากับคำว่า อำนาจหน้าที่ (authority), อิทธิพล (influence) และการครอบงำ (domination)

Bachrach and Baratz (1962) ได้ให้ความเห็นโต้แย้งว่าอำนาจไม่ได้หมายความว่าอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกลไกของการตัดสินใจ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงที่เห็นประจักษ์ แต่อำนาจ (Power) ยังหมายถึง การดำเนินการเมื่อ A ได้ทุ่มเทพลังงานของเขาในการสร้างหรือ

ส่งเสริมคุณค่าทางการเมืองและสังคม และการดำเนินการของสถาบันต่างๆ ซึ่งจะจำกัดกระบวนการทางการเมืองต่อการพิจารณาประเด็นสาธารณะที่ไม่เกิดอันตรายแก่ A ได้ ดังนั้นภาคปฏิบัติการของแนวคิดของ Bachrach and Baratz มองว่า นิยามความหมายของอำนาจที่ถูกใช้โดยนักวิชาการ เช่น Robert A. Dahl ยังไม่เพียงพอ ถ้าจะสามารถวิเคราะห์ได้อย่างสมบูรณ์จะต้องมีการพิจารณาสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเช่นเดียวกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และสามารถแสดงออกมาได้โดยการจำกัดอคติที่เกิดขึ้นจากการโต้เถียงอภิปรายกัน (Hill, 2013)

ความเห็นของ Bachrach and Baratz ที่ปรากฏให้เห็นในหนังสือชื่อ The two faces of power (1962) ได้ให้นิยามของ การไม่ตัดสินใจ (nondecision-making) ว่าหมายถึง ภาคปฏิบัติการของการจำกัดขอบเขตของตัดสินใจเชิงนโยบายในประเด็นที่ค่อนข้างอ่อนไหว โดยการปลุกปั่นคุณค่าของสังคมหลัก รวมถึงมายาคติ กระบวนการและสถาบันทางการเมืองที่ครอบงำอยู่ สถานการณ์ของการไม่ตัดสินใจเชิงนโยบาย (The nondecision-making situation) สามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ คุณค่าหลักของสังคมที่ถูกยอมรับโดยระเบียบกฎเกณฑ์ การดำรงอยู่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ และเครื่องมือของการบังคับทั้งหมดได้ประสานสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียว จนสามารถที่จะป้องกันการพัฒนาประเด็นปัญหาไปสู่การตัดสินใจได้

นักวิชาการอีกคนหนึ่งที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นอำนาจที่น่าสนใจได้แก่ Steven Lukes (1974) เขาได้เสนอว่า การวิเคราะห์ประเด็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ (power) นั้นจะต้องมีการพิจารณาใน 3 มิติ ได้แก่

1. แนวทางการศึกษาแบบพหุนิยม (Pluralist approach)

2. แนวทางการศึกษาแบบ Bachrach and Baratz (Bachrach and Baratz's method) ดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในข้างต้น และ;

3. แนวทางการศึกษาอำนาจในมิติที่ 3 คือ การใช้อำนาจที่กำหนดความพึงพอใจของประชาชนที่ดำรงอยู่ภายใต้ความขัดแย้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่ออำนาจในมิติที่ 3 ทำงาน ก็จะปรากฏว่ามีความขัดแย้งแฝงเร้นอยู่ อำนาจในมิติที่ 3 จะมีลักษณะคล้ายกับแนวคิดการครองความคิดจิตใจ (Hegemony) ของ Antonio Gramsci นักมาร์กซิสต์คนสำคัญชาวอิตาลี และสอดคล้องกับแนวความคิดวาทกรรม (Discourse) ของสำนักคิด Post-Modernism ซึ่งเน้นพิจารณามิติทางด้านอุดมการณ์และวัฒนธรรมในการการกำกับควบคุม ความเชื่อและความคิดของคนในระดับปัจเจกชน

บทบาทของวาทกรรม (Discourse) ในโครงสร้างของอำนาจ

Habermas (1984) นักวิชาการสำนักวิพากษ์ (Critical Theory) ได้เน้นและชี้ให้เห็นความสำคัญของการสื่อสาร (communication) ในการสร้างความมั่นคงในการยอมรับโครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน และผลของนโยบายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าว ขณะที่ Foucault (1980) ได้มองความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relations) ในฐานะที่เป็นสิ่งเกิดขึ้นจาก กระบวนการวาทกรรม (Discourse) แนวคิดดังกล่าวสามารถที่จะอธิบายตกเถียงในประเด็นเกี่ยวกับว่าอำนาจถูกใช้อย่างไร แต่ไม่ได้

ให้รายละเอียดในประเด็นฐานหรือแหล่งที่มาของอำนาจและความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจในสังคม

มุมมองอำนาจของทฤษฎีชนชั้นนำนิยม (The Elitist perspective)

ทฤษฎีชนชั้นนำนิยม (Elitism Theory) จะสนใจตำแหน่งเชิงสถาบัน (institutional position) ในฐานะที่เป็นแหล่งของอำนาจ(power) ในระบบการเมืองอเมริกัน ซึ่งมองว่าถูกครอบงำโดยกลุ่มชนชั้นนำทางอำนาจหนึ่งซึ่งเข้าไปควบคุมตำแหน่งที่สำคัญในรัฐบาล(Government), บริษัทเอกชน, และกองทัพ ความทับซ้อนกันและความเชื่อมโยงระหว่างผู้นำของสถาบันต่างๆ เหล่านี้ช่วยในการสร้างความกลมกลืนระหว่างกันของชนชั้นนำทางอำนาจทั้งหลาย Pareto (1966) นักวิชาการสำนักชนชั้นนำนิยมคนหนึ่งได้เสนอว่า การครอบงำของชนชั้นนำ อยู่บนพื้นฐานของการมีคุณลักษณะพิเศษของชนชั้นนำเอง ที่มีลักษณะแตกต่างจากชนชั้นอื่น ทำให้ชนชั้นนำมีความสามารถในการมีอำนาจเหนือชนชั้นอื่นได้

แนวคิดมาร์กซิสต์ (The Marxist approach)

มุมมองอำนาจของแนวคิดแบบมาร์กซิสต์จะใช้แนวทางในการวิเคราะห์ทางชนชั้น ในประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตกที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีวิถีการผลิตแบบทุนนิยมได้เป็นฝ่ายครอบงำทางเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่การเกิดขึ้นของสองชนชั้นหลักก็คือ ชนชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมาชีพ (Bourgeoisie and Proletariat) ดังนั้น รัฐ จึงไม่ใช่องค์กรที่เป็นกลางทางการเมืองแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำ ดังที่

Marx and Engels ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อว่า The communist manifesto (1848) ไว้ว่า ฝ่ายบริหารของรัฐสมัยใหม่เป็นเพียงคณะกรรมการสำหรับการจัดการกิจการร่วมกันของนายทุนทั้งหมด (The executive of the modern state is but a committee for managing the common affairs of the whole bourgeoisie)

เหตุผลที่สำคัญที่รัฐมีลักษณะที่เป็นเครื่องมือของนายทุนในสังคมทุนนิยมมีด้วยกัน 3 ประการ คือ

1. มีความคล้ายคลึงกันระหว่างพื้นฐานทางสังคมระหว่างนายทุน และ สมาชิกของชนชั้นนำของรัฐ ซึ่งก็คือ กลุ่มคนซึ่งได้ครองตำแหน่งอาวุโสในรัฐบาล ข้าราชการ กองทัพ ระบบศาลยุติธรรม และสถาบันทางการเมืองอื่นๆ

2. มีอำนาจซึ่งชนชั้นนายทุนสามารถใช้ในฐานะที่เป็นกลุ่มกดดันผ่านการติดต่อส่วนบุคคลและเครือข่ายต่างๆและผ่านตัวแทนของสมาคมธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ

3. มีการจำกัดพื้นที่ภายในรัฐ (ซึ่งให้พื้นที่สำหรับชนชั้นนายทุน) เป็นผลมาจากการกำหนดเป้าหมายของระบบทุนนิยมเอง

ดังนั้น Miliband (1969) นักวิชาการมาร์กซิสต์คนสำคัญคนหนึ่งจึงสรุปว่า รัฐ จะดำเนินการเสมือนกับการเป็นเครื่องมือซึ่งคอยรับใช้ผลประโยชน์ระยะยาวของชนชั้นนายทุนทั้งชนชั้น

แนวคิดโครงสร้างนิยม (Structuralism)

มีนักทฤษฎีมาร์กซิสต์หลายคน que พัฒนาแนววิเคราะห์แบบมาร์กซิสต์ไปในเชิงการวิเคราะห์โครงสร้างของรัฐและการทำหน้าที่ของรัฐในการขยายและพัฒนาการสะสมทุนออกไป เช่น O' Conner's (1973) ได้นำเสนอการทำหน้าที่ของรัฐในการธำรงรักษาระบบทุนนิยมจากการเผชิญกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ โดยใช้กลไกการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐ ในการช่วยสนับสนุนการดำรงอยู่ของทุน โดยเขาได้แบ่งประเภทของรูปแบบของการใช้จ่ายของรัฐออกเป็น 3 รูปแบบได้แก่ การลงทุนทางสังคม (Social investment), การบริโภคของสังคม (Social consumption), และการใช้จ่ายทางสังคม (Social expenses)

การลงทุนทางสังคม (Social investment) จะช่วยในการเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ของแรงงาน เช่น การดำเนินการจัดหาโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) และช่วยในเรื่องการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ส่วนการบริโภคของสังคม (social consumption) จะช่วยลดต้นทุนของการผลิตซ้ำของพลังแรงงาน (reproducing labor power) เช่น การจัดหาประกันภัยทางสังคม (social insurance) และการใช้จ่ายทางสังคม (Social expense) ช่วยในการรักษาความสมานฉันท์ทางสังคม (social harmony) ในทางปฏิบัติการดำเนินการแทรกแซงต่างๆกระทำผ่านรัฐมากกว่าที่จะดำเนินการด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงด้านเดียว การใช้จ่ายของรัฐ (state expenditure) รับผิดชอบต่อชนผูกขาด (monopoly capital) และรัฐก็ถูกบริหารงานโดยจิตสำนึกทางการเมืองของชนชั้นซึ่ง

กระทำการภายใต้นามของผลประโยชน์ทางชนชั้นของ นายทุนผูกขาด (monopoly capitalist)

ในขณะเดียวกัน ก็มีนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีความเห็นต่างจากแนวความคิดทางโครงสร้างแบบมาร์กซิสต์ ซึ่งเห็นว่ารัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของปัจเจกชนได้ เช่น Frederick Hayek (1960; 1944) ได้เสนอว่า มีแต่สถาบันทางเศรษฐกิจของระบบทุนนิยมเท่านั้นที่สามารถทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจที่มั่นคงได้ ขณะที่ Fukuyama (1992) เสนอว่ามันมีกระบวนการของวิวัฒนาการไปสู่ระเบียบเศรษฐกิจในอุดมคติ (capitalism) และระเบียบการเมืองในอุดมคติ นั่นคือระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) และลักษณะของ ประวัติศาสตร์ที่ถูกกำหนดมาแล้ว (directional history) ซึ่งเกิดจากทฤษฎีของ Hegel กับ Marx ก็มาถึงจุดสิ้นสุดลง ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความทันสมัยซึ่งก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ประเทศต่างๆ มีการรวมศูนย์ภายในชาติภายใต้พื้นฐานของรัฐรวมศูนย์ การสร้างความเข้มแข็ง ซึ่งจะเข้ามาแทนที่รูปแบบประเพณีขององค์กรทางสังคมต่างๆ เช่น สังคมชนเผ่า กลุ่มขนาดเล็ก และครอบครัว ด้วยองค์กรที่มีเหตุผลทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ และสามารถที่จะจัดการศึกษาอย่างครอบคลุมให้กับพลเมืองได้ ตรรกะของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติจะเป็นตัวกำหนดวิวัฒนาการสากลไปสู่ระบบทุนนิยม (Fukuyama, 1992) ซึ่งจะเห็นได้ว่านักวิชาการทั้งต่างก็สนับสนุนบทบาทของรัฐทุนนิยมในปัจจุบัน

ทฤษฎีเครือข่ายและทฤษฎีภาคีนิยม (Network theory and the theory of Corporatism)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในยุคนปัจจุบันสามารถศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีเครือข่ายและทฤษฎีภาคีนิยม ซึ่ง Schmitter (1974) ได้เสนอว่า ทฤษฎีภาคีนิยม (Corporatism) นั้นมี 2 รูปแบบได้แก่ ทฤษฎีที่เน้นบทบาทของรัฐ (State) และทฤษฎีที่เน้นบทบาทของสังคม (Societal)

1. ทฤษฎีภาคีรัฐ (State corporatism) นั้นจะมีลักษณะอำนาจนิยม (authoritarian) และเป็นปฏิปักษ์กับแนวคิดเสรีนิยม (ant-liberal) ส่วนมากแล้วระบบแบบนี้ จะถูกนำไปใช้เรียกการปกครองในระบบอิตาลีฟาสซิสต์ (Fascist) ในประเทศอิตาลีและระบบนาซี (Nazi) ในประเทศเยอรมนี

2. ทฤษฎีภาคีสังคม (Societal corporatism) มีต้นกำเนิดมาจากการเสื่อมโทรมของแนวคิดพหุนิยม (pluralism) ในระบบการเมืองของประเทศยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ ทฤษฎีภาคีสังคม ได้เปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆของระบบทุนนิยม ซึ่งได้แก่ การรวมศูนย์ความเป็นเจ้าของและการแข่งขันระหว่างเศรษฐกิจภายในชาติ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่การร่วมมือกันภาคี (corporatism) ขึ้นมา ความต้องการที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่กระบวนการสะสมทุนทำให้รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงโดยตรงมากขึ้นและต่อรอกับกลุ่มทางการเมืองต่างๆ

Panitch (1980) นักวิชาการแนวภาคีนิยม (Corporatism) คนหนึ่งมองว่า แนวคิดดังกล่าวไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีที่วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นปรากฏการณ์เฉพาะส่วนหนึ่งของระบบการเมือง ภาคีนิยม (corporatism) คือ โครงสร้างทางการเมืองภายในระบบทุนนิยมก้าวหน้าซึ่งได้ผนวกรวมองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านระบบตัวแทน (representation) และความมือระหว่างกันและกัน (mutual cooperation) ในระดับผู้นำ การระดมและการควบคุมทางสังคมระดับมวลชน (mass level)

เครือข่ายนโยบายและชุมชนนโยบาย (Policy network and policy communities)

Dunleavy, P. (1981) ได้เสนอว่า เป็นไปได้ที่จะชี้ให้เห็นถึงปัจจัยทางอุดมการณ์ของภาคีนิยม (Ideological corporatism) ในการปฏิบัติการในชุมชนนโยบาย ในหลายๆกรณี การมองโลกในมุมมองแบบเดียวซึ่งเกิดขึ้นจากบรรดามืออาชีพ ยกตัวอย่าง การแพทย์ เป็นต้น นั้นได้ก่อให้เกิดการสอดคล้องต้องกันของอุดมการณ์ สถาบันของรัฐ และสถาบันที่ไม่ใช่รัฐ สามารถมองในลักษณะของการถูกเชื่อมต่อทั้งความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันและความสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่สลับซับซ้อนมากขึ้น

Smith, M.J. (1993) ได้เสนอว่า แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายนโยบายเกิดขึ้นมาจากการถกเถียงของสองขั้วแนวคิดระหว่างรัฐกับประชาสังคม ตัวกระทำการของรัฐ (state actors) ก็เป็นตัวกระทำของภาคประชาสังคมด้วย (civil society) เนื่องจากทั้งสองส่วนต่างก็ดำรงอยู่ใน

สังคมและมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มต่างๆที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มสังคมต่างๆด้วย ดังนั้น ผลประโยชน์ของผู้กระทำทางของรัฐจึงได้พัฒนาควบคู่ไปกับกับผลประโยชน์ของกลุ่มผู้กระทำทางสังคม และระดับของความเป็นอิสระของรัฐก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของเครือข่ายทางนโยบายด้วย

การศึกษาของ Smith, M.J.(1993) ได้พัฒนามาจากงานของ Jordan and Richardson (1987) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้คำว่า ชุมชนนโยบาย (policy communities) สำหรับความสัมพันธ์ใกล้ชิดขององค์กรที่แตกต่างกัน

ลักษณะของชุมชนนโยบายมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีการใช้คุณคำร่วมกัน และมีการกระทำระหว่างกันสม่ำเสมอ
- 2) มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกับบรรดาผู้นำกลุ่มที่สามารถที่จะควบคุมจัดการสิ่งเหล่านี้ได้
- 3) มีสมดุลงานเชิงสัมพัทธ์ระหว่างสมาชิก

ลักษณะของเครือข่ายประเด็นปัญหา

1. มีขนาดใหญ่และมีความแตกต่างหลากหลาย (large and diverse)
2. มีความไม่สม่ำเสมอของการติดต่อสื่อสารและข้อตกลงในระดับที่ต่ำกว่าชุมชนนโยบาย

3. มีความหลากหลายของทรัพยากรและความสามารถในการควบคุมจัดการการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

4. มีอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequal power)

ความแตกต่างของแนวคิดชุมชนนโยบายและแนวคิดพหุนิยม

1) เครือข่ายและชุมชนต่างๆ จะมีลักษณะเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในรูปแบบการให้คำแนะนำของรัฐบาล;

2) สามารถลดความขัดแย้งและทำให้เกิดประเพณีประเพณีทางการเมืองน้อยลง (depoliticize);

3) ทำให้นโยบายสามารถคาดการณ์ได้;

4) ทำให้สามารถมีส่วนร่วมเชื่อมโยงกับองค์กรของรัฐบาลได้

แนวคิดความร่วมมือของผู้สนับสนุน (The advocacy coalition approach)

กระบวนการทางนโยบายในฐานะที่เกี่ยวข้องความร่วมมือของผู้สนับสนุน (advocacy coalition) จะประกอบไปด้วยผู้กระทำการที่มาจากภาคส่วนต่างๆของระบบนโยบาย ความร่วมมือของผู้สนับสนุน จะประกอบไปด้วยผู้กระทำการจากสถาบันต่างๆที่หลากหลาย คนเหล่านี้จะมีกลุ่มของความเชื่อร่วมกันชุดหนึ่ง (Sabatier, 2007)

ลักษณะที่สำคัญของแนวคิดความร่วมมือของผู้สนับสนุน (The advocacy coalition) (Sabatier, 2007)

1) อาศัยอยู่บนพื้นฐานของระบบนโยบายย่อยในฐานะที่เป็นหน่วยที่สำคัญร่วมกันของการวิเคราะห์;

2) เป็นรูปแบบหนึ่งของปัจเจกบุคคลที่มีฐานขึ้นอยู่กับ 1. ความเป็นไปได้ของเป้าหมายทางโครงสร้างที่สลับซับซ้อน และ 2. ความสามารถของกระบวนการด้านข้อมูลข่าวสารซึ่งถูกจำกัดและเกี่ยวข้องกับตัวกรองการรับรู้

3) แนวคิดความร่วมมือของผู้สนับสนุน (The advocacy coalition) มีฐานะเป็นเครื่องมือในการรวบรวมผู้กระทำกรจำนวนมากจากสถาบันต่างๆที่หลากหลายและระดับที่ต่างกันของหน่วยของรัฐให้เป็นหน่วยอันหนึ่งอันเดียวกันที่สามารถจัดการได้;

4) การสร้างกรอบแนวคิดทั้งระบบความเชื่อต่างๆและนโยบายสาธารณะในรูปแบบของกลุ่มของเป้าหมาย รวมถึงการตระหนักถึงมุมมองด้านปัญหาและสาเหตุของปัญหา และการเลือกนโยบายซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นในหลายๆระดับชั้น

5) การร่วมมือกันในแสวงหาการสนับสนุนสถาบันและรัฐบาลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนและความพยายามที่จะตระหนักถึงระบบความเชื่อร่วมกัน

สรุปท้ายบท

แนวทางการศึกษาทฤษฎีรัฐในปัจจุบันได้ก้าวไปไกลกว่าการศึกษาทฤษฎีรัฐในอดีตมาก เป็นการอันควรถูกศึกษาจะขยายขอบเขตองค์ความรู้เกี่ยวกับรัฐ ในการศึกษาในอาณานิคมที่ไม่ใช่รัฐด้วย ซึ่งได้แก่ การศึกษาถึงกลุ่มพลังทางสังคมซึ่งมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบเสรี ก็จะมีโครงสร้างทางการเมืองที่รองรับ การแสดงออกของพลังของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งมีกลไกและสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ประสานงานข้อเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ ในสังคมด้วย การที่กลุ่มต่างๆ ในสังคมมีบทบาทที่มากขึ้นก็เป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากได้เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มได้มีส่วนในการเสนอและแข่งขันในนโยบายสาธารณะ เป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นไปด้วยความโปร่งใส ดังนั้น จะมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนและศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่จะต้องเข้าใจแนวการศึกษาของแนวคิดพหุนิยมไว้ในการประกอบภาววิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้างรัฐและสังคมในปัจจุบัน

บทที่ 3

ทฤษฎีรัฐทุนนิยมแบบมาร์กซิสต์และนีโอมาร์กซิสต์

บทนำ

แนวคิดมาร์กซิสต์ (Marxism) เป็นอีกสำนักคิดหนึ่งที่ทำให้ความสนใจในการศึกษา “รัฐ” แต่จุดเน้นส่วนใหญ่ของการศึกษารัฐของนักมาร์กซิสต์จะมุ่งเน้นไปที่การศึกษา รัฐทุนนิยม (capitalist state) มากกว่ารัฐอื่นๆ ทั่วไป ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผู้บุกเบิกแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ ซึ่งก็คือ คาร์ล มากซ์ (Karl Marx) ก็มุ่งเน้นการศึกษาในช่วงบั้นปลายชีวิตของเขาไปที่การวิเคราะห์ระบบทุนนิยม แต่อย่างไรก็ดี ก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า Marx เองก็ไม่ได้มีการพัฒนาทฤษฎีรัฐทุนนิยมให้ได้อย่างเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับงานเขียนวิพากษ์ทุนนิยมอย่างหนังสือ Das Kapital (Jessop, 1990)

งานเขียนเกี่ยวกับรัฐของเขาส่วนใหญ่จะมีลักษณะกระจัดกระจายและไม่เป็นระบบ ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่ว่าเขาไม่ค่อยจะสนใจเน้นในเรื่องความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของ กลไกรัฐ อำนาจอรัฐ การสะสมทุน และสภาพสังคมก่อนทุนนิยม แต่อย่างไรก็ตามในบทนี้ก็พยายามเรียบเรียงแนวคิดเกี่ยวกับรัฐของทฤษฎีมาร์กซิสต์เท่าที่จะพอทำได้ นอกจากจะอธิบายแนวคิดรัฐของคาร์ล มากซ์แล้ว จะนำเสนอแนวคิดรัฐของนักนีโอมาร์กซิสต์คนอื่นๆ ด้วย เช่น Ralph Miliband, Louis Althusser และ Nicos Poulantzas ซึ่งจะนำเสนอเป็นลำดับต่อไป

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีรัฐของมาร์กซิสต์

อย่างที่ทราบไปเบื้องต้นแล้วว่า คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) ซึ่งเป็นผู้ต้นกำเนิดแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ ไม่ได้เสนอแนวคิดและพัฒนาทฤษฎีรัฐอย่างเป็นระบบเท่าใดนักเมื่อเทียบกับการให้ความสนใจต่อการวิเคราะห์ระบบทุนนิยม ต่อมาก็มีนักมาร์กซิสต์ยุคหลังๆ ได้พยายามเสนอแนวคิดการวิเคราะห์รัฐทุนนิยมไปในแนวทางต่างๆ หลากหลาย โดยสามารถที่จะสรุปแนวคิดหลักในประเด็นเรื่องรัฐทุนนิยมของมาร์กซิสต์ได้ 6 แบบ ดังต่อไปนี้ (Jessop, 1990)

1. รัฐทุนนิยมมีสถานะเป็นสถาบันกาฝาก (parasitic institution) ในสังคมซึ่งไม่ได้มีบทบาทที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการผลิตซ้ำในระบบเศรษฐกิจด้วยตัวเอง แต่เป็นเสมือนเป็นกาฝากที่ได้รับประโยชน์จากการสะสมทุนและการขยายตัวของระบบทุนนิยม ในทัศนะของมาร์กซ รัฐสมัยใหม่เป็นการแสดงออกถึงความเป็นปฏิปักษ์ที่รอมชอมกันไม่ได้ (Irreconcilable conflict) ของคู่ปฏิปักษ์ในสังคม ในบริบทดังกล่าว รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผลประโยชน์สาธารณะแต่ถูกกลุ่มคนบางกลุ่มพยายามที่จะใช้รัฐในการแสวงหาประโยชน์และกดขี่ประชาชน จริงๆ แล้ว มาร์กซ เห็นว่าองค์กรรัฐดังกล่าวสามารถถูกชนชั้นนายทุนและสมาคมช่างฝีมือใช้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขาได้ รัฐได้กลายมาเป็นสมบัติส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในความพยายามเพื่อจะได้รับความก้าวหน้าที่สูงขึ้น (Marx, 1843) มุมมองดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเมื่อ คาร์ล มาร์กซยังเป็นหนุ่มอยู่และได้วิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีทางการเมืองของ

Hegel ในขณะที่มาร์กซ เองยังเป็นคนที่ยังเลื่อมใสในแนวทางแบบ การเมืองแบบเสรีนิยมอยู่ในขณะนั้น

2. รัฐและอำนาจรัฐในฐานะที่เป็นผลสะท้อน (epiphenomena) ของระบบความสัมพันธ์ของระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินและผลของการ ต่อสู้ทางชนชั้นทางเศรษฐกิจ มุมมองนี้ ก็เป็นมุมมองในขณะที่ยัง หนุ่มอยู่เช่นกัน แต่มันเป็นมุมมองที่ปรากฏให้เห็นในงานเขียนชิ้นหลังๆ และได้ปรากฏให้เห็นในงานเขียนของนักมาร์กซิสต์รุ่นหลังต่อมาด้วย งาน เขียนที่เป็นนิยมนำมาอ้างอิงเกี่ยวกับแนวคิดรัฐ ดังกล่าวก็ได้แก่ งานเขียน ที่ชื่อว่า Contribution to the Critique of Political Economy (1859) ของ คาร์ล มากซ์ที่ งานเขียนดังกล่าวได้มองกฎหมายและการเมืองว่ามี สถานะเป็นโครงสร้างส่วนบน (superstructure) ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของ โครงสร้างส่วนล่างทางเศรษฐกิจ (economic infrastructure) เพื่อที่จะมอง ความสัมพันธ์ของทรัพย์สินในฐานะที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ทางการ ผลิตและเป็นการวางพื้นฐานของแนวคิดการปฏิบัติที่เกิดจากความขัดแย้ง ระหว่างพลังทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตในระยะต่อมาอีก ด้วย

3. รัฐ ในฐานะที่เป็นปัจจัยของการประสานกันภายในสังคม (factor of cohesion) มุมมองดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดรัฐของ Nicos Poulantzas (1978) ในยุคปัจจุบัน (ซึ่งจะกล่าวถึงในภายหลัง) ขณะที่ Engels ได้พิจารณารัฐในลักษณะการเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นมา พร้อมกับกำกับการขูดรีดทางเศรษฐกิจ Engels (1884) กล่าวว่าหน้าที่ของรัฐ คือ การกำกับควบคุมการต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างชนชั้นที่เป็นปฏิปักษ์กัน

ผ่านการปราบปรามและการให้ความยินยอมพร้อมใจ และทำหน้าที่เป็น
ตัวกลางของความขัดแย้งทางชนชั้นโดยไม่มีการทำลายการมีอำนาจ
ครอบงำของชนชั้นปกครองและการผลิตซ้ำของวิธีการผลิตของชนชั้นที่มี
อำนาจครอบงำ ขณะที่ Lenin (1917) เองก็มีมุมมองแบบเดียวกันนี้จาก
งานเขียนหลายงานของเขา และ Bhukarin (1926) ก็มีมุมมองเกี่ยวกับ
สังคมว่าเป็นระบบหนึ่งซึ่งไม่มีความสมดุลภายในซึ่งเกิดจากการกระทำ
ของรัฐในฐานะเป็น ผู้กำกับ (regulator) ทางสังคม

4. รัฐในฐานะที่เป็นเครื่องมือ (instrument) ของชนชั้นปกครอง
มุมมองดังกล่าวพบเห็นได้บ่อยที่สุดในกลุ่มผู้ซึ่งมีแนวคิดในลักษณะ
Marxism-Leninism แนวคิดดังกล่าวมักจะมีจุดยืนที่ว่า การมองรัฐเป็น
เสมือนเครื่องมือที่มีความเป็นกลางและสามารถที่จะถูกใช้ป็นสิ่งอำนวยความสะดวก
ความสะดวกและมีประสิทธิภาพที่เท่าเทียมกันโดยชนชั้นหรือพลังทาง
สังคมใดก็ได้ แต่การมองรัฐเป็นเครื่องมือก็อาจจะประสบปัญหาการ
อธิบายเมื่อชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจบางครั้งก็ไม่ได้ดำรง
ตำแหน่งทางการบริหารหรือดำรงตำแหน่งในกลไกของรัฐ อีกทั้งบางครั้งรัฐ
เองก็มีการดำเนินนโยบายบางอย่างที่เป็นอิสระจากชนชั้นที่มีอำนาจ
ครอบงำซึ่งเกิดจากการต่อสู้แข่งขันภายในของชนชั้นต่างๆ ภายในรัฐ
นั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น อาณาจักรฝรั่งเศส ภายใต้การปกครองของ Louis
Bonaparte และในยุคไรน์ของเยอรมัน (German Reich) ในสมัยของ
Bismarck เป็นต้น

5. รัฐในฐานะที่เป็นกลุ่มของสถาบันต่างๆ ในมุมมองดังกล่าว รัฐ
ถูกมองว่าเป็น อำนาจอสาธารณะ (public power) ซึ่งได้พัฒนามาในขั้นตอนที่

แน่นอนของการแบ่งงานกันทำ (division of labour) และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของระบบที่สำคัญของรัฐบาล ซึ่งถูกผูกขาดโดยเจ้าหน้าที่ (ข้าราชการ) ที่มีความเชี่ยวชาญในการการบริหารหรือการกดขี่ขูดรีด มุมมองดังกล่าวพบได้ในงานเขียนของ Engels (1984) และ Lenin (1917) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าหน้าที่ ผลกระทบและธรรมชาติของชนชั้นของรัฐไม่สามารถถูกกำหนดได้จากสิ่งที่มีมาก่อนหน้านี้ (a priori) แต่มันขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเชิงสถาบันและการต่อสู้ทางชนชั้นในหลายๆสถานการณ์

6. รัฐในฐานะระบบของการครอบงำทางการเมือง (political domination) กับผลกระทบที่เฉพาะของการต่อสู้ทางชนชั้น ดังนั้นในกรณีที่แนวคิดการมองรัฐเป็นเครื่องมือ (instrument) จะเน้นให้ความสำคัญกับคำถามที่ว่า ใครเป็นผู้ปกครอง (Who rules) แต่มุมมองนี้จะเน้นความสนใจไปที่รูปแบบของการเป็นตัวแทนทางการเมืองและการเข้ามาแทรกแซงของรัฐ (state intervention) อย่างที่ Lenin (1917) ได้เสนอว่าการปกครองในระบบสาธารณรัฐประชาธิปไตยเป็นเปลือก (shell) ทางการเมืองที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ของระบบทุนนิยม และเมื่อระบบดังกล่าวได้จัดตั้งขึ้นก็ไม่มีโอกาสที่ คน สถาบันหรือพรรคการเมืองใดจะสันคลอนการปกครองทางการเมืองของทุนนี้ได้

โดยสรุปแล้ว การอธิบายทฤษฎีรัฐทุนนิยมของนักมาร์กซิสต์คลาสสิกที่กล่าวถึงมาทั้งหมด ก็ยังไม่มี การดำเนินการเรียบเรียงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดสุดท้ายที่กล่าวถึงรัฐในฐานะที่เป็น การครอบงำทางการเมือง (political domination) ซึ่งเป็น

จุดเริ่มต้นที่ดีต่อการศึกษารัฐและอำนาจรัฐ แต่การอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับรัฐทุนนิยมใหม่ก็ยังสะท้อนข้อจำกัดของแนวคิดต่างๆ และความล้มเหลวต่อการพัฒนาอย่างละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับการอธิบายและการวิเคราะห์ธรรมชาติของการครอบงำทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้นงานเขียนที่เกี่ยวกับรัฐทุนนิยมใหม่ๆ ก็จะเน้นความสนใจไปที่การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างทุนกับแรงงาน แต่ยังไม่มีการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการทางเศรษฐกิจและการสะสมทุนอย่างจริงจัง (Jessop, 1990) ซึ่งต่อมาก็จะมีนักนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-Marxists) หลายคนได้พัฒนาแนวความคิดที่วิเคราะห์ทุนรัฐและขยายความต่อ ดังจะได้พบได้จากงานของ Ralph Miliband, Althusser และ Poulantzas

ทฤษฎีรัฐของ Ralph Miliband

ในงานชิ้นแรกๆ เกี่ยวกับ รัฐ ของ Miliband จะมุ่งให้ความสนใจไปที่การต่อสู้ทางการเมืองและอุดมการณ์โดยไม่ได้อ้างอิงถึงภาคเศรษฐกิจและการสะสมทุน Miliband จะสนใจการโต้แย้งกับนักทฤษฎีแนวเสรีนิยมโดยการถกเถียงในข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานทางสังคม การเชื่อมโยงส่วนบุคคลและการมีคุณค่าร่วมกันทางเศรษฐกิจและการเมืองของเหล่าชนชั้นนำ และผลกระทบของนโยบายของรัฐบาลซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้และความมั่งคั่ง Miliband เห็นว่าการทำให้อุดมการณ์ของชนชั้นนำเป็นอุดมการณ์หลักของสังคมถือเป็นแหล่งสำคัญของอำนาจทางการเมืองและการจัดระเบียบทางสังคม (Miliband, 1969)

เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของงานเขียนของเขาต้องการที่จะเปิดเผยการบิดเบือนและการสร้างมายาคติของสำนักทุนนิยมและเสรีนิยม เขาจึงไม่ได้มีการพัฒนาการวิเคราะห์ตามแนวทางมาร์กซิสต์ที่ก้าวหน้ามากเท่าใดนัก จริงๆ แล้วเขาเพียงผลิตซ้ำแนวคิดของเสรีนิยมในการอธิบายการเมืองซึ่งแยกออกมาจากพลังการผลิตที่สลับซับซ้อนของระบบทุนนิยม ซึ่งเขาก็ได้ขยายความแค่เพียงการอธิบายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลของผู้มีอำนาจรัฐเท่านั้น เขาละเลยการกล่าวอ้างถึงสภาพเงื่อนไขที่มีมาก่อน (presupposition) และความเชื่อมโยงพึ่งพาของสถาบันต่างๆ ดังนั้นงานของ Miliband จึงไม่ประสบความสำเร็จมากนักในการเริ่มต้นให้คำนิยามและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติของรัฐในสังคมทุนนิยมและไม่ได้วิเคราะห์ระบบทุนนิยมไปได้ไกลกว่านี้ (Jessop, 1990)

ทฤษฎีโครงสร้างนิยมและรัฐของ Althusser และ Poulantzas

แนวคิดโครงสร้างนิยมแบบมาร์กซิสต์เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ในกลางทศวรรษที่ 1960s Louis Althusser ได้นำมุมมองด้านโครงสร้างมาสู่งานเขียนของสำนักมาร์กซิสต์ในฝรั่งเศสซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานที่วิพากษ์วิจารณ์งานเขียนของ Lefebvre และ Sartre ซึ่งเป็นมุมมองแบบมาร์กซิสต์มนุษยนิยม (Marxist humanism)

เช่นเดียวกับนักโครงสร้างนิยมคนอื่นๆ Althusser ต้องการที่จะได้เถียงกับพวกแนวคิดอัตถนิยม (subjectivism) ซึ่งมองว่ามนุษย์ เป็นสิ่งที่เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง แนวคิดของ Sartre เน้นในเรื่องปัจเจกบุคคล และการกระทำของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะอยู่ตรงข้ามกับแนวคิดของ

Althusser ซึ่งเน้นในเรื่องสภาพเงื่อนไขของการกระทำและบทบาทของกลไกทางอุดมการณ์ในการครอบงำความคิด (Carnoy, 1984)

แนวคิดของ Althusser เกี่ยวกับอุดมการณ์และรัฐ

สำหรับ Althusser แล้ว อุดมการณ์ (Ideology) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการผลิตซ้ำ (reproduction) ของความสัมพันธ์ทางการผลิต เพราะเมื่อเกิดการผลิตซ้ำขึ้นแล้ว ตัวตนของปัจเจกบุคคล (individual-subjects) ก็จะถูกครอบงำด้วยตำแหน่งแห่งที่และการแบ่งงานกันทำในสังคมในกระบวนการผลิต การชุดรีด การกดขี่ การครอบงำทางอุดมการณ์ และกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ก็จะถูกสอดแทรกไปสู่กระบวนการปฏิบัติ (inserted into practices) ซึ่งถูกควบคุมโดยกรรมวิธีของอุดมการณ์ (Althusser, 1971)

Althusser เห็นว่าอุดมการณ์ไม่มีประวัติศาสตร์ (ideology has no history) อุดมการณ์ดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นสิ่งก่อสร้างซึ่งอยู่เหนือทุกๆ ประวัติศาสตร์ของการก่อตัวทางสังคมที่ผ่านมา มันไม่จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่งจึงจะเกิดอุดมการณ์ได้แต่มันปรากฏอย่างเป็นอิสระจากการถูกกำหนดโดยกาลเวลา (Carnoy, 1984) เขายังกล่าวอีกว่า อุดมการณ์สามารถมีการดำรงอยู่อย่างเป็นวัตถุจับต้องได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นนามธรรมแต่เพียงอย่างเดียว อุดมการณ์หนึ่งสามารถเกิดขึ้นในกลไก (apparatus) หนึ่ง และการปฏิบัติการณ์ของมัน Althusser มองว่าปัจเจกบุคคลและความคิดของบุคคลไม่ได้สิ่งที่ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ แต่ปัจเจกบุคคลมีสถานะเป็นผู้สนับสนุน (supports) และผู้

แบกรับ (bearers) ของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่ซึ่งพวกเขาได้อาศัยอยู่ (Carnoy, 1984)

Althusser ยังเสนออีกว่ากลไกต่างๆทางอุดมการณ์ไม่สามารถผลักดันให้เกิดอุดมการณ์ได้ในตัวของมันเอง อุดมการณ์ของชนชั้นผู้ปกครองไม่ได้เกิดขึ้นจากอำนาจของพระเจ้า หรือเกิดจากการยึดอำนาจของผู้ปกครอง แต่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของกลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐที่ซึ่งอุดมการณ์ได้บรรลุผลของมันเองและกลายมาเป็นอุดมการณ์ของชนชั้นผู้ปกครองในท้ายที่สุด การติดตั้งกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ อีกด้านหนึ่งนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทางชนชั้น มันเป็นชัยชนะของชนชั้นปกครองที่ได้เลือกอุดมการณ์ดังกล่าวมาไว้ในกลไกของรัฐ เมื่อได้พิจารณาความสัมพันธ์ของการเกิดขึ้นของอุดมการณ์และโครงสร้างส่วนบนของรัฐแล้ว การผลิตซ้ำของความสัมพันธ์ทางการผลิตจะเกิดขึ้นได้และดำเนินไปด้วยบริบทของการต่อสู้ทางชนชั้น

Althusser (1971:127) ได้เสนอรูปแบบแนวคิดของเขายกมาเป็น 4 ประการ ได้แก่

1. รูปแบบของสังคมทุกสังคมจะต้องมีการผลิตซ้ำ (reproduce) สภาพเงื่อนไข (conditions) ของการผลิตในเวลาเดียวกันกับการผลิตเพื่อจะช่วยให้กระบวนการผลิตสามารถดำเนินการต่อไปได้ ต่อเนื่อง นั่นก็คือ ไม่ว่าจะเป็นสังคมแบบฟิวดัลทุนนิยม หรือ สังคมนิยม ก็จะต้องมีการพลังการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และความรู้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะต้องนำเข้าสู่กระบวนการผลิตและมีการปรากฏ

ขึ้นของความสัมพันธ์ทางการผลิต (relations of production) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากระบบการผลิตนั่นเอง ความสัมพันธ์ทางการผลิตดังกล่าว เช่น ในระบบฟิวดัล ก็จะมีการจัดช่วงชั้นอำนาจและการควบคุมระหว่างเจ้าที่ดิน (landowner) และไพร่ตติที่ดิน (serf) ขณะที่ระบบทุนนิยม ก็จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับชนชั้นกรรมาชีพ เป็นต้น

2. การผลิตซ้ำของทักษะและการแบ่งงานกันทำของระบบทุนนิยม ไม่ได้เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตเอง แต่เกิดจากองค์กรและสถาบันอื่น นอกเหนือจากระบบการผลิต นั่นก็คือ ระบบการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ต่างก็มีส่วนในกระบวนการผลิตซ้ำของความสัมพันธ์ทางการผลิตได้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบรรทัดฐาน (norm) การสร้างคุณค่า (values) และแนวคิด (concept) เกี่ยวกับสังคม ซึ่งจะมีการพัฒนาทักษะการผลิตเฉพาะสำหรับแต่ละปัจเจกบุคคล ยิ่งไปกว่านั้น โรงเรียนยังสอนเด็กแต่ละคนและกฎระเบียบของพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของงานที่เด็กแต่ละคนมุ่งหวังจะประกอบอาชีพ ดังนั้น การผลิตซ้ำของแรงงานเป็นการเปิดเผยให้เห็นว่ามันไม่ใช่เป็นการผลิตซ้ำทักษะในการผลิตเท่านั้น แต่เป็นการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ตัวตนของปัจเจกบุคคลตามที่อุดมการณ์ของชนชั้นปกครองได้กำหนดไว้

3. การสร้างความมั่นคงยั่งยืนของกระบวนการผลิตซ้ำในความสัมพันธ์ทางการผลิตของระบบทุนนิยม เกิดขึ้นได้จากการดำเนินการของโครงสร้างส่วนบน ได้แก่ อุดมการณ์ การเมืองและกฎหมาย อีกทั้งยังสามารถสร้างความยั่งยืนได้จากอำนาจรัฐและกลไกของรัฐ ซึ่งก็คือการใช้อำนาจในการควบคุม ปราบบังคับ และกลไกของรัฐด้านอุดมการณ์อีกด้วย

แนวความคิดของเขาจะเน้นให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐในการทำหน้าที่ผลิตซ้ำของความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นอย่างมากและมีความสัมพันธ์กับสถาบันเอกชนด้วย ทั้งในส่วนของผลิตซ้ำพลังแรงงานและการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิตของสังคม และกลไกหลักที่ทำหน้าที่ในสังคมที่สำคัญที่สุดก็คือ โรงเรียน

4. รัฐเป็นเครื่องจักร (machine) ในการทำหน้าที่กดขี่ชนชั้นแรงงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชนชั้นปกครองมั่นใจได้ว่าการควบคุมชนชั้นแรงงานสามารถทำได้ภายใต้สภาวะของการชุดรีดมูลค่าส่วนเกินที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตในระบบทุนนิยม เขายังมีแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีมาร์กซิสต์ตรงที่เห็นว่า กลไกรัฐ ซึ่งนิยามความหมายของรัฐในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งของการบริหารที่กดขี่และการแทรกแซงเพื่อผลประโยชน์ชนชั้นปกครองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐ และเป็นสิ่งที่นิยามความหมายของรัฐขึ้นพื้นฐาน Althusser เห็นด้วยกับ Marx ตรงที่ว่า การแยกนิยามความหมายของคำว่า อำนาจอรัฐ (state power) และกลไกของรัฐ (state apparatus) เป็นสิ่งที่ถูกต้อง กลไกของรัฐสามารถดำรงอยู่ได้ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจอรัฐไปก็ตาม เป้าหมายของการต่อสู้ทางชนชั้นเกี่ยวข้องกับอำนาจอรัฐและการใช้กลไกของรัฐเพื่อเป้าหมายทางชนชั้น ดังนั้นในแนวคิดของ Marxist-Leninist ชนชั้นกรรมาชีพจะต้องยึดอำนาจอรัฐเพื่อทำลายกลไกรัฐของชนชั้นนายทุนแล้วแทนที่ด้วยกลไกรัฐของชนชั้นกรรมาชีพและหลังจากนั้นรัฐก็จะค่อยๆ สลายไป (withering away)

แนวคิดที่เป็นจุดเด่นของ Althusser ก็คือ การเน้นบทบาทด้านอุดมการณ์ของรัฐ (ideological state apparatus) เพิ่มเติมจากแนวคิด

กลไกการบังคับ (repressive state apparatus) ซึ่งมาร์กซิสต์มีอยู่แต่เดิม บทบาทกลไกรัฐด้านการบังคับของรัฐเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็น การบริหาร กองทัพ ตำรวจ ศาล คุก เป็นต้น กลไกเหล่านี้ดำเนินการโดยใช้ ความรุนแรงและใช้กำลัง ขณะที่กลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐ ได้แก่ ศาสนา การศึกษา ครอบครัว ซึ่งเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการผลิตซ้ำของกำลัง แรงงาน

Nicos Poulantzas ความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างรัฐกับเศรษฐกิจ

แนวคิดที่เป็นจุดเด่นของ Nicos Poulantzas ซึ่งต่างไปจากนัก มาร์กซิสต์คนอื่นๆ ก็คือ เขาจะสนใจเรื่องเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคมและ การเมือง (social classes and politics) คุณูปการจากการศึกษาของเขามี ต่อการศึกษารัฐทุนนิยมเป็นอย่างมาก ก็คือ การวิเคราะห์รัฐซึ่งสัมพันธ์กับ การต่อสู้ทางชนชั้น งานของเขามุ่งเน้นไปที่การศึกษาธรรมชาติของชนชั้น ทางสังคม บทบาทของรัฐในการกำหนดและนิยามความขัดแย้งทางชนชั้น และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในรัฐเอง รัฐนั้นถูกให้คำ นิยามโดยความสัมพันธ์ทางชนชั้น ในขณะเดียวกันรัฐมีฐานะเป็นปัจจัยที่ ประสานและควบคุมระบบสังคม

อย่างไรก็ตามงานเขียนของ Nicos Poulantzas ก็มีความ เปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ นับตั้งแต่งานเขียนยุคแรกๆ เช่น Political Power and Social Classes (1978) และ State, Power, Socialism (1980) งาน ช่วงแรกๆของเขาแน่นอนว่าถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มทฤษฎีเชิงโครงสร้าง (Structuralist) โดยเขาเสนอว่า รัฐได้ดำเนินกระบวนการผลิตซ้ำโครงสร้าง

ทางชนชั้นเพราะมันเป็นการเชื่อมต่อดองค์ประกอบอันหนึ่งของ ความสัมพันธ์ของชนชั้นทางเศรษฐกิจหนึ่งในพื้นที่บริบททางการเมือง ดังนั้น รูปแบบและหน้าที่ของรัฐจึงถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ของ โครงสร้างทางชนชั้น

ในงานช่วงแรกๆของเขา Poulantzas ได้เสนอว่า ไม่มีทฤษฎีรัฐใด จะสามารถอธิบายรัฐทุนนิยมได้ทั่วไปได้ทั้งหมด เนื่องจาก รัฐ (state) เป็น สิ่งเฉพาะ (specific) เหมาะกับวิธีการผลิตหนึ่งเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น รัฐ ทุนนิยม (capitalist state) รัฐฟิวดัล (Feudal state) เป็นต้น เขาใช้ แนวความคิด ความเป็นอิสระเชิงสัมพัทธ์ (relative autonomy) ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อที่จะอธิบายว่ารัฐทุนนิยมเป็นรัฐชนชั้นเพียงแค่ว่า ครั้งเดียวและจะต้องเป็นอิสระเชิงสัมพัทธ์จากการต่อสู้ทางชนชั้นในการ ผลิตเพื่อจะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่รัฐที่มีความเป็นอิสระเชิง สัมพัทธ์เป็นที่ตั้งของกลุ่มองค์กรของชนชั้นนำทางอำนาจครอบงำ ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของชนชั้นนายทุน การต่อสู้ของชนชั้นแรงงานมีผลต่อรัฐตราบ เท้าที่มันเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางชนชั้นของกระบวนการผลิต

ในงานระยะหลังต่อมางานของ Poulantzas ได้ละทิ้ง แนวความคิดรัฐเชิงโครงสร้างที่เกิดจากการกำหนดจากการต่อสู้ทางชนชั้น ในตอนต้นปี ค.ศ.1973 เขาได้เสนอว่ามันมีความสัมพันธ์ที่แตกต่าง ระหว่างชนชั้นทางสังคมและรัฐ ขึ้นอยู่กับกระบวนการขั้นตอนการพัฒนา ของทุนนิยม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางการผลิตของทุน นิยมก็จะกำหนดสถาบันทางการเมืองด้วย เพราะฉะนั้น โครงสร้างของรัฐ ทุนนิยม จึงไม่ใช่โครงสร้างหนึ่งอีกต่อไป แต่เป็นเพียงกลไกต่างๆที่ถูก

กำหนดโดยการต่อสู้ทางชนชั้น และการตอบกลับของการเปลี่ยนแปลงของการผลิตในระบบทุนนิยม ในหนังสือชื่อ State, Power, Socialism (1980) ของเขา เขาได้เสนอว่าความเป็นอิสระโดยสัมพัทธ์ (relative autonomy) ของรัฐ มีลักษณะเป็นวิภาษวิธี (dialectic) กล่าวคือ มันมีความเป็นไปได้ของการต่อสู้ทางชนชั้นภายในกลไกของรัฐ เนื่องจากผลของความขัดแย้งที่สืบเนื่องในความเป็นอิสระ (autonomy) ดังนั้น ความขัดแย้งภายในกลไกรัฐดังกล่าวนี้และบทบาทของความเคลื่อนไหวทางสังคมในการกำหนดลักษณะของรัฐจึงกลายมาเป็นข้อเสนอที่สำคัญในงานชิ้นหลังๆของเขา

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีรัฐของ Poulantzas ไม่ใช่เป็นการอธิบายรัฐในแง่ที่เป็นที่ตั้งของชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำและ รัฐไม่ใช่สิ่งที่มีเพียงกลุ่มขององค์กรชนชั้นนำกลุ่มเดียวที่ครองอำนาจ แต่มันเป็นที่ตั้งของความขัดแย้งทางชนชั้นที่ซึ่งอำนาจทางการเมืองถูกแข่งขันแย่งชิง ดังนั้น รัฐ ในทัศนะของเขา จึงถูกกำหนด (shaped) โดยการต่อสู้แข่งขันในการผลิตและเกิดขึ้นอยู่ภายในรัฐเอง (within the state)

การพัฒนาทฤษฎีมาร์กซิสต์เกี่ยวกับรัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบัน

เป็นที่แน่ชัดว่า มุมมองการวิเคราะห์โดยมองรัฐในฐานะเป็นเครื่องมือ (instrument) ของชนชั้นนายทุนในการเข้าไปครอบงำสังคมนั้น ไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจรัฐในสังคมทุนนิยมที่พัฒนาแล้ว แต่แนวคิดการมองรัฐในเชิงโครงสร้าง (structure) ก็ไม่เพียงพอต่อการอธิบายรัฐทุนนิยมยุคปัจจุบันเช่นเดียวกัน เนื่องจากมันไม่ได้อธิบายกลไกทางสังคมซึ่งจริงๆแล้วมันได้สร้างนโยบายของชนชั้นหนึ่งขึ้นมาซึ่งจะสอดคล้อง

กับความต้องการของระบบ ดังนั้นการเกิดขึ้นมาของทฤษฎีรัฐแนวมาร์กซิสต์ใหม่ๆ จึงมีขึ้นเพื่อแก้ไขจุดอ่อนดังกล่าว มีตัวอย่างของนักวิชาการที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีรัฐในยุคปัจจุบัน ในที่นี้จะนำเสนอ 3 คน ได้แก่ Claus Offe , James O'Conneor และ Alan Wolfe

โครงสร้างภายในของรัฐ กับแนวคิดของ Claus Offe

Claus Offe เป็นลูกศิษย์คนหนึ่งของ Jurgen Habermas ซึ่งเป็นนักวิชาการในกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) และเป็นผู้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิด Hegelian-Marxist แต่เขาก็ได้พัฒนาแนวคิดของเขาไปในด้านอื่นซึ่งเป็นตัวตนของเขาเอง งานในเชิงทฤษฎีของเขาเกี่ยวกับรัฐนั้น เริ่มต้นจากคำถามที่ว่า เราจะสามารถพิสูจน์คุณลักษณะของรัฐทุนนิยมได้อย่างไร และเราจะสามารถอธิบายได้ว่ารัฐทุนนิยม (capitalist state) นั้นแตกต่างไปจากรัฐในสังคมนิยม (state in capitalist society) ได้อย่างไร ซึ่งการตอบคำถามดังกล่าว เขาได้เสนอการศึกษาโครงสร้างภายในของรัฐที่เรียกว่า กลไกการเลือกสรร (selective mechanism) หลักการดังกล่าวมีอยู่ทั่วไปในกลไกเชิงสถาบันของรัฐ ซึ่งจะมีหน้าที่ที่สำคัญดังต่อไปนี้ (Gold, Lo, & Wright, 1975)

1. การเลือกเชิงปฏิเสธ (negative selection) เป็นกลไกการเลือกสรรที่ตัดข้อเสนอที่เป็นการต่อต้านผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนออกไปจากกิจกรรมของรัฐ

2.การเลือกเชิงการตอบรับ (positive selection) จากระดับของทางเลือกที่เหลือ นโยบายที่ซึ่งสอดคล้องกับผลประโยชน์ของนายทุนในภาพรวมได้ถูกเลือกขึ้นมามากกว่านโยบายที่ตอบสนองนายทุนเฉพาะกลุ่ม

3. การเลือกสรรเชิงซ่อนเร้น (disguising selection) สถาบันของรัฐจะต้องแสดงออกถึงการดำรงอยู่ของการเป็นรัฐที่เป็นกลาง ในเวลาเดียวกันก็จะต้องตัดทางเลือกที่ต่อต้านทุนนิยมออกไปจากกิจกรรมของรัฐ

ดังนั้นข้อเสนอของ Claus Offe จึงเน้นบทบาทของรัฐในการเลือกสรรภายใน เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการสืบทอดโครงสร้างในการพัฒนาและสะสมทุนของระบบทุนนิยมออกไป ไม่ให้เกิดการต่อต้านหรือการมีข้อเสนอให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อาจนำไปสู่การล่มสลายของระบบทุนนิยมได้

ทฤษฎีวิถีปฏิบัติทางการคลังของ James O'Connor

James O'Connor ได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับงบประมาณของรัฐ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพความเป็นจริงของสังคมอเมริกัน เขาพยายามที่จะอธิบายวิถีปฏิบัติการณ์ทางการคลัง และได้สังเกตแนวโน้มการใช้จ่ายภาครัฐที่มีจำนวนเพิ่มมากกว่ารายได้ที่เข้ามา ทฤษฎีของเขาประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่ (Gold et al., 1975)

1. รัฐทุนนิยมจะต้องพยายามดำเนินการตามหน้าที่ที่ขัดแย้งกัน
- 2 ด้านด้วยกัน ได้แก่ การทำหน้าที่สะสมทุน (accumulation) และการสร้างความชอบธรรม (legitimation) ทางการเมือง โดยรัฐจะพยายาม

สนับสนุนการสะสมทุนของบริษัทเอกชน ขณะเดียวกันก็จะพยายามรักษาความสงบและความสามัคคีของคนในชาติเอาไว้ เมื่อการสะสมทุนมีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตซ้ำของโครงสร้างทางชนชั้น ความชอบธรรมจึงจำเป็นที่จะต้องมาเกี่ยวข้องกับการสร้างมายาคติในกระบวนการควบคุมและจัดการความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับแรงงาน ทั้งการสะสมทุนและความชอบธรรมถูกแปรความหมายไปสู่กิจกรรมของรัฐ โดยการที่รัฐจะต้องมีการใช้งบประมาณในการช่วยเหลือสังคมมากขึ้น แต่ก็มีปัญหาที่ว่ารายได้ที่เข้ามานั้นไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายออกไป ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุของการเกิดวิกฤติการณ์เกิดขึ้น

2. รัฐถูกวิเคราะห์ว่าเป็นส่วนประกอบภายในอันหนึ่งในกระบวนการสะสมทุน ซึ่ง James O'Connor ได้แบ่งลักษณะของระบบเศรษฐกิจออกเป็น 3 รูปแบบ

2.1 การเติบโตของภาคส่วนที่ผูกขาด (monopoly sector) ซึ่งเป็นส่วนที่เกิดกระบวนการสะสมทุนหลักของเศรษฐกิจ การเติบโตของภาคส่วนผูกขาดอยู่พื้นฐานของการขยายตัวของทุนและเทคโนโลยี

2.2 ภาคส่วนของการแข่งขัน (competitive sector) ซึ่งเป็นการขยายตัวบนพื้นฐานของการขยายกำลังแรงงาน ซึ่งได้รับปลดปล่อย (freed) จากการสะสมทุนและการขยายตัวของภาคส่วนที่ผูกขาด ดังนั้นภาคส่วนที่เป็นการแข่งขันไม่จำเป็นที่จะต้องลดลงจากกระบวนการสะสมทุนจากการขยายตัวของภาคการผูกขาด แต่เนื่องจากการมีเทคโนโลยีที่ต่ำ

การเติบโตของทุนที่ช้าและ ความไม่มีเสถียรภาพของตลาด กำลังแรงงาน
ของภาคการแข่งขันจึงมีขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับภาคส่วนผูกขาด

2.3 ภาคส่วนที่รัฐเป็นผู้ผลิตเอง หรือเรียกว่ารัฐวิสาหกิจ เช่น
การศึกษา การผลิตอาวุธของกองทัพ เป็นต้น การดำเนินการเหล่านี้ไม่ใช่
เป็นรูปแบบของการผลิตตามกลไกตลาด ผลที่เกิดขึ้นก็คือ การผลิตที่มี
ผลิตภณน้อยและแนวโน้มที่จะเกิดการใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการ
มากเกินไป

3. ความสัมพันธ์ของเครื่องมือเฉพาะของการใช้จ่ายของรัฐต่อ
การสะสมทุนและหน้าที่ด้านความชอบธรรมของรัฐการใช้จ่ายของรัฐด้าน
ทุนทางสังคม (social capital) เป็นสิ่งที่ช่วยเหลือการสะสมทุนของนายทุน
ภาคเอกชน เช่น ประกันสังคมก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการผลิตซ้ำกำลัง
แรงงาน และโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมทางการเงินของรัฐซึ่งจะ
ช่วยเหลือด้านผลิตภาพการผลิตของภาคเอกชน เป็นต้น การใช้จ่ายภาครัฐ
ดังกล่าวไม่ได้สร้างมูลค่าส่วนเกินโดยตรงแต่ช่วยนายทุนเอกชนในความ
พยายามเพิ่มมูลค่าส่วนเกินในภาพรวมทั้งหมด

การเมืองเชิงแปลกแยกและวิกฤติการณ์ความชอบธรรมของรัฐ ของ Alan Wolfe

Alan Wolfe (1974) ได้เสนอความคิดเรื่องการเมืองเชิงแปลก
แยก (alienated politics) เพื่อจะอธิบายว่า ขณะที่แรงงานเกิดความรู้สึก
แปลกแยกกับการผลิตเป็นการบิดเบือนความต้องการของประชาชนที่จะ
ผูกโยงกับกิจกรรมด้านการผลิต การเมืองที่แปลกแยก ก็คือ รูปแบบการ

บิดเบือนชุมชนรูปแบบหนึ่ง รัฐทุนนิยมเป็นสถาบันทางการเมืองซึ่งอ้างถึงความรับผิดชอบในเบื้องต้นสำหรับการผลิตซ้ำของความแปลกแยกทางการเมือง นั่นก็คือ การคงรักษาระบบการเมืองให้ขึ้นอยู่กับ การดิ้นและจัดการอำนาจมาจากประชาชน (Gold et al., 1975)

ในระบบทุนนิยม การเมืองเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งแยกออกมาจากการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน เป็นรูปแบบของการต่อสู้แข่งขันสำหรับการเข้าไปควบคุมอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าหลงใหลในตัวเอง การเมืองตามความเป็นจริง เช่น การสรรสร้างและพัฒนาชุมชน ได้กลายมาเป็นสิ่งที่ปัจเจกบุคคลไม่สามารถที่จะคิดถึงมันได้

ทฤษฎีดังกล่าว ใช้การวิเคราะห์รัฐทุนนิยมในยุคปัจจุบันโดยการใช้อุปมาอุปมัย (metaphor) ต่อการศึกษารัฐในรูปแบบของการดึงอำนาจจากประชาชน แล้วก็บังคับใช้อำนาจดังกล่าวกลับไปให้ประชาชน โดยมีเป้าหมายในการผลิตซ้ำรูปแบบของการสะสมทุน กลไกการดึงอำนาจออกจากประชาชน (extraction) นั้นเกี่ยวข้องกับกลไกที่ทำให้ประชาชนแตกแยกออกจากกันและกัน การใช้อุดมการณ์ทางการเมืองหรือการปลุกปั่นเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ขณะที่ การกำหนดโทษ (imposition) นั้นเกี่ยวข้องกับกลไกที่ซึ่งอำนาจที่ถูกดึงมานั้นนำมาใช้กับประชาชน เช่น การกดขี่ เป็นต้น

สรุปท้ายบท

การพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐทุนนิยมของนักทฤษฎีมาร์กซิสต์ กระทำเพื่อสานต่อแนวความคิดของคาร์ล มาร์กซ ที่ต้องการนำมาซึ่งการ วิพากษ์รัฐในระบบทุนนิยมในยุคปัจจุบัน ปัจจุบันก็ยังมียุทธวิธีใหม่ๆ ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวขยายขอบเขตเพื่อที่จะอธิบายปรากฏการณ์ ทางการเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นมากมายหลายด้าน ซึ่งทำให้การศึกษา ค้นคว้าทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐนั้นมีความน่าสนใจและมีความทันต่อการอธิบาย สังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 4

ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ

(State Monopoly Capitalism)

บทนำ¹

ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ(State Monopoly Capitalism) สามารถใช้อธิบายสาเหตุของการขยายตัวของระบบทุนนิยมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (Jessop, 1982) ซึ่งนักทฤษฎีมาร์กซิสต์ในขณะนั้นเห็นว่าเป็นช่วงวิกฤตการณ์ทั่วไปของทุนนิยม ในสภาพดังกล่าวจะเกิดลักษณะทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐขึ้น ซึ่งรัฐจะทำหน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพของระบบทุนนิยมไม่ให้ล่มสลาย โดยรัฐจะใช้นโยบายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายทุนผูกขาดและเพิ่มการใช้จ่ายด้านการทหารเพื่อให้ฝ่ายนายทุนผูกขาดได้รับประโยชน์จากกำไรสูงสุดจากการใช้

¹ เนื้อหาส่วนหนึ่งของบทนี้ สรุปลงและเรียบเรียงใหม่จากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของผู้นเขียน เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและกลุ่มทุนผูกขาดในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทย วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2548)

จ่ายเงินของรัฐ การกระทำดังกล่าวของรัฐทำให้ระบบทุนนิยมสามารถรอดพ้นจากสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วได้

โดยทั่วไป นักทฤษฎีนี้มีความเห็นวาระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐนั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของระบบทุนนิยมที่เกิดจากการรวมนายทุนผูกขาด (Monopoly capitalists) เข้ากับรัฐทุนนิยม (capitalist state) เพื่อให้ก่อให้เกิดกลไกการขูดรีดและการใช้อำนาจครอบงำเพียงกลไกเดียวขึ้นมา (Jessop, 1982: 40) หรืออย่างน้อยที่สุดสภาพของทุนนิยมผูกขาดโดยรัฐจะมีการเกี่ยวข้องในด้านองค์กรกันอย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายทุนนิยมผูกขาดกับรัฐ โดยที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะคงรักษาและขยายการผลิตซ้ำของระบบทุนนิยม (Reproduction of Capitalism) ให้สามารถดำเนินต่อไปได้

ในหนังสือ The Capitalist State (1982: Chapter 2) Bob Jessop ได้แบ่งแนวความคิดทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐออกมาเป็น 4 แนวทาง คือ

1. The monopoly-theory tradition

นักคิดที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดนี้ได้แก่ เลนิน (Lenin) ผู้นำในการปฏิวัติรัสเซีย ในปี ค.ศ. 1917 ซึ่งแนวคิดของเขามีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์รูปแบบของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐในประเทศรัสเซียและเยอรมัน การเติบโตของทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (STAMOCAP) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบริบทวิกฤติทั่วไปของทุนนิยมในช่วงยุคสมัยนั้น ในลักษณะดังกล่าวนักวิชาการบางคนอาจจะมองว่าเป็น

คุณสมบัติเฉพาะอันหนึ่งของลัทธิจักรวรรดินิยมและความพยายามของทุน
ผูกขาดที่จะได้รับกำไรสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ต้นกำเนิดของระบบทุนนิยมผูกขาดเกิดจากกระบวนการแข่งขัน
ภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีนำไปสู่การรวมศูนย์ระหว่างทุนอุตสาหกรรมกับ
ทุนธนาคารและเป็นผลจากการครอบงำของนายทุนผูกขาดไปสู่ทุนการเงิน
บางครั้งแนวโน้มดังกล่าวก็เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลังการผลิตและการ
เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีซึ่งทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนความ
ต้องการทุนสำหรับการผลิตสินค้า ยิ่งกว่านั้นเมื่อการผูกขาดเกิดขึ้นจาก
การแข่งขันเสรีมันแสดงออกถึงผลลบของระบบการแข่งขันดังกล่าว ข้อ
ได้เปรียบของนายทุนผูกขาด ก็คือ พวกเขาได้ใช้สถานะที่ได้เปรียบจากการ
ผลิตเพื่อสร้างเสถียรภาพในการสร้างกำไรสูงสุดเหนือกว่าอัตราเฉลี่ยของ
ระบบการผลิตภายในเศรษฐกิจทั้งหมด อีกทั้งรูปแบบของราคาในระบบ
ผูกขาดท้ายที่สุดก็อยู่ภายใต้กฎของมูลค่า คือ **การเพิ่มขึ้นของการได้รับ
กำไรเกินปกติและการขูดรีดที่เกิดจากสถานะของการผูกขาด**
หมายความว่า **การจัดสรรกำไรในหมู่นายทุนปัจเจกชนขึ้นอยู่กับ
อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่าขนาดและประสิทธิภาพ
ของบริษัท** การใช้อำนาจรัฐเพื่อจะประกันเสถียรภาพและกำไรร่วมกัน
ของทุนผูกขาด หมายถึง การให้ความสำคัญกับปัจจัยทางการเมืองมาก่อน
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

รัฐจะมีบทบาทสำคัญในการรักษาบทบาทนำในการครอบงำของ
นายทุนผูกขาด ดังนั้น ทุนผูกขาดจึงพยายามที่จะประสานอำนาจทาง
เศรษฐกิจกับอำนาจทางการเมืองของรัฐเพื่อที่จะได้รับกำไรจากระบบทุน
นิยม ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การขูดรีดทางรายได้

ของรัฐ เช่น การกู้เงินของรัฐ การก่อกั้นน้ำสาธารณะ การส่งเสริมการบริโภค
สาธารณะ และการใช้แรงผลักดันที่เกิดจากกำไรเกินปกติที่ได้รับจาก
นโยบายของรัฐ เช่น การกำหนดโควตาของธุรกิจนำเข้าและส่งออก การ
รวมกลุ่มของนายทุนและการใช้มาตรการกำแพงภาษีเพื่อปกป้องนายทุน
ภายในประเทศ เป็นต้น

รูปแบบดังกล่าว รัฐจักรวรรดินิยมถูกใช้เพื่อกระจายรายได้
ประชาชาติเพื่อประโยชน์แก่กลุ่มทุนผูกขาดและการรักษาสภาพการณ์ที่
เหมาะสมในการครอบงำทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง วิธีการต่อเนื่อง
ดังกล่าวถูกขยายและเพิ่มจำนวนขึ้นผ่านการพิจารณาในส่วนที่เป็นเขต
เศรษฐกิจสาธารณะ นโยบายทางเศรษฐกิจ มาตรการของรัฐ
ความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับแรงงานและกลไกกิจกรรมของรัฐผูกขาด
ระหว่างประเทศ นี่เป็นผลกระทบของการรวมตัวกัน เชื่อมกัน การรวมตัว
ของหน่วยงานธุรกิจการค้าเป็นหน่วยเดียวกันของทุนผูกขาดกับรัฐ เป็น
กลไกเพียงหนึ่งเดียวในการขูดรีดและการกดขี่ ยิ่งไปกว่านั้น ทฤษฎีทุน
นิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐยังมองเห็นการรวมตัวกันเป็นหนึ่ง
เดียวกันของชนชั้นนำของรัฐและกลุ่มทางการเงินอีกด้วย

กระบวนการเหล่านี้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามแนวทางของ
ลัทธิจักรวรรดินิยม จนกระทั่งเมื่อทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐและ
กลไกของรัฐได้พัฒนาถึงจุดสูงสุด และสามารถกำหนดกระบวนการผลิตซ้ำ
ได้ทั้งหมด เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ระบบดังกล่าวก็จะมีคามเข้มแข็งขึ้น
สิ่งที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะถาวรมากกว่าจะเกิดขึ้นชั่วคราว เป็นทั้งระบบมาก
ว่าเป็นแค่บางส่วน เป็นการครอบครองมากกว่าการตอบโต้ เป็นช่วง
ระยะเวลายาวนานมากกว่าสั้นๆ เป็นความสัมพันธ์ในระดับระหว่าง

ประเทศมากกว่าภายในประเทศ ยิ่งกว่านั้นขณะที่รัฐผูกขาด (Monopoly State) จะมีบทบาทเพียงแค่แทรกแซงพลังทางเศรษฐกิจเกินปกติ และไม่ได้มีฐานของการผลิตจริง แต่รัฐทุนนิยมผูกขาดครอบครอง อำนาจรัฐ (State Monopoly capitalism) จะเป็นพลังทางเศรษฐกิจ ซึ่งหลอมรวมกลไกของรัฐและทุนผูกขาดโดยตรงสู่ภาคเศรษฐกิจจริงและให้เครื่องมือเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อผลประโยชน์ของนายทุนผูกขาด

นักวิชาการมาร์กซิสต์บางคน ได้วิเคราะห์เชื่อมโยงการต่อสู้ทางชนชั้นภายในประเทศกับปัจจัยของความสัมพันธ์ในระดับระหว่างประเทศ เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ รัฐจะพยายามแยกนายทุนผูกขาดออกจากรัฐ เพื่อที่จะคงรักษอำนาจเมื่อต้องเผชิญหน้ากับชนชั้นแรงงานที่เป็นพันธมิตรกับพวกต่อต้านจักรวรรดินิยม รวมทั้ง กลุ่มรณรงค์ประชาธิปไตย และการเติบโตขึ้นของระบบสังคมนิยมโลก นอกจากนี้ ยังเป็นไปได้ไม่เลยที่จะแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจเพื่อผลประโยชน์ของทุนผูกขาดโดยปราศจากการจัดการของรัฐ

ขณะที่ความล้มเหลวของระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ มองว่าเป็นผลมาจากการปฏิวัติทางเทคนิคและวิทยาศาสตร์ (STR-Scientific Technical Revolution) ซึ่งระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐดังกล่าวมีความล้าสมัยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระบบสังคมนิยมโดยการวางแผน และการสนับสนุนอุตสาหกรรมทางทหารแสดงให้เห็นว่าทุนนิยมกาฝากและการฉ้อฉลเกิดขึ้นได้อย่างไร สำคัญนี้ได้นำไปสู่การพิสูจน์ถึงความต้องการในการปฏิวัติและการปลดปล่อยของมนุษยชาติ

2. The Capital-Theoretical Tradition

แนวคิดนี้มีความแตกต่างจากรูปแบบการศึกษาของเลนินที่กล่าวถึงข้างต้น การศึกษาเศรษฐกิจในประเทศรัสเซียและเยอรมัน สามารถอธิบายการพัฒนาทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐในรูปแบบกฎทั่วไปของการเคลื่อนไหวของระบบทุนนิยม (Motion of Capitalism) มากกว่าเรื่องที่เกิดขึ้นจากลัทธิจักรวรรดินิยม (Imperialism) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ ในเรื่องของการอธิบายการพัฒนาของการผูกขาดหรือทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ

การศึกษาตามแนวทางนี้ เริ่มต้นจากความขัดแย้งพื้นฐานระหว่างพลังการผลิต (forces of production) และ ความสัมพันธ์ทางการผลิต (relations of production) ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาพลังเหล่านี้ภายใต้แรงผลักดันของการแข่งขันของนายทุน แต่เป็นผลมาจากความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและความต้องการเพิ่มทุนคงที่มากเกินไป อีกทั้งการเพิ่มขึ้นของการแบ่งงานกันทำและการพึ่งพิงระหว่างกันของหน่วยการผลิตต่างๆ ก็หมายความว่า ความต้องการเสถียรภาพของกระบวนการผลิตและการเพิ่มขึ้นของความต้องการที่สอดคล้องกับศักยภาพทางการผลิต รวมทั้ง การสะสมทุนของนายทุนเอกชนในหลายส่วนของการผลิต เป็นสิ่งที่เกินความสามารถของนายทุนแต่ละคนจะดำเนินการโดยลำพังได้จึงจำเป็นต้องอาศัยการเข้าไปแทรกแซงของรัฐ

ดังนั้น เพื่อให้จะให้เงื่อนไขภายนอกเหมาะสมต่อการขยายการผลิตต่อไป รัฐจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในภาคการผลิตโดยเข้ามามีส่วนแก้ไขปัญหาที่คอยขัดขวางการขยายตัวและพัฒนาของการผลิตในระบบ

ทุนนิยม เช่น มีการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมที่เรียกร้องค่าแรงเพิ่ม การมีทุนคงที่มากเกินไป การมีผลิตผลที่มากเกินไปกว่าจะขายได้และ การเริ่มต้นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เวลานาน เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อมีการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระหว่างสาขาที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ เช่น กระบวนการผลิต, การศึกษาวิจัยและข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ต้องการการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการผลิตเพื่อที่จะเอาชนะข้อจำกัดทางด้านการสะสมทุน ซึ่งถูกบังคับจากความสัมพันธ์ระหว่างทุนในตัวเอง เมื่อทุนผูกขาดเป็นรูปแบบที่เป็นไปได้มากที่สุดในการพัฒนาของทุน ความต้องการเหล่านี้จึงต้องมีการดำเนินการร่วมกับรัฐ

การเติบโตของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ จึงเป็น สิ่งจำเป็นในความสัมพันธ์ของการผลิตของนายทุนในระดับของการพัฒนา พลังทางการผลิต ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่ารัฐเสรีนิยม (Liberal State) เริ่มที่จะให้ความสนใจในงานด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของนายทุน รัฐผูกขาด (Monopoly State) เริ่มต้นสนใจในการเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้กับการแทรกแซงผ่านงบประมาณ กฎหมาย การบริหาร และวิธีกดดันเพื่อที่จะมีอิทธิพลในกำไรที่เหมาะสมของทุนนิยมผูกขาด **รัฐทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism)** จึงบูรณาการทั้งสองแบบเหล่านี้ นำไปสู่การแทรกแซงราคาและการขยายการผลิตซ้ำ (reproduction) ของทุนทางสังคมทั้งหมด ถึงแม้การดำเนินการดังกล่าว จะทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวเองของทุนมากยิ่งขึ้น รัฐก็จะพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าวให้น้อยที่สุด

จุดกำเนิดของแนวคิดดังกล่าวให้ความสนใจเรื่องผลกระทบของการพัฒนาการผลิตน้อยกว่าการจัดการวิกฤติ ความจริงแล้วการพัฒนาทุนวิทยุทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ เกิดขึ้นจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวงจรทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลก การศึกษาครั้งล่าสุดเป็นการอธิบายวัฏจักรทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอในสาขาการผลิตต่างๆ ความไม่เหมาะสมระหว่างมูลค่าแลกเปลี่ยนกับมูลค่าใช้สอย ปริมาณการขาดทุนมากขึ้นไปในช่วงเวลาต่างๆ ความล้นเกินของสินค้า กรรมาชีพมีความเป็นอยู่ที่แย่งและแนวโน้มของอัตรากำไรที่ลดลง เป็นต้น

แต่ไม่ว่าการอธิบายวัฏจักรของวิกฤตการณ์จะเป็นอย่างไรก็ตาม ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจ ก็มีการดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไขวิกฤติการณ์เศรษฐกิจ ผ่านมาตรการทางการเงิน งบประมาณ การให้การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนา (R&D) การลงทุนและการผลิตโดยตรงในสาขาที่สำคัญๆ ผ่านรัฐวิสาหกิจของรัฐ สิ่งที่ยากจะเน้น ก็คือการพัฒนาอุตสาหกรรมทหาร การศึกษาล่าสุดเน้นย้ำถึงบทบาทในการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจ การควบคุม การกำหนดนโยบายและรายได้ ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของทุนวิทยุทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ

3. The French STAMOCAP Approach

ทุนวิทยุทุนนิยมผูกขาดตามแนวทางของฝรั่งเศสเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ตามเส้นทางการศึกษาของกลุ่มพันธมิตรโซเวียต ช่วงกลางทศวรรษ 1960s อย่างไรก็ดี ทุนวิทยุของฝรั่งเศสก็มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้รับการยืนยันในที่ประชุมสำคัญในเรื่องทุนวิทยุ

ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ ที่จัดขึ้นที่ Choisy-le-Roi ในปี ค.ศ. 1966 ดังนั้น ในขณะที่มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของพวกกลุ่มพันธมิตรโซเวียต แต่ก็มีมีความแตกต่างกันในเชิงรายละเอียดพอสมควร

พื้นฐานเบื้องต้นของทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐของฝรั่งเศส ก็คือ กฎการสะสมทุนเกินปกติและการลดมูลค่าลงของสินค้า (Overaccumulation and Devalorisation) และผลกระทบบนความสัมพันธ์ระหว่างทุนผูกขาดเอกชนกับรัฐ นักทฤษฎีฝรั่งเศสได้แบ่งขั้นตอนของระบบทุนนิยมออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ทุนนิยมบรรพกาล, เสรีนิยมคลาสสิก, และทุนนิยมผูกขาด และได้แบ่งขั้นตอนสุดท้ายของระบบทุนนิยมออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะการผูกขาดธรรมดา และ ระยะทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ

ปัจจัยหลักที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากขั้นตอนหนึ่งไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่ง ก็คือ การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของพลังการผลิตและการเกิดขึ้นซ้ำ ของวิกฤติทางโครงสร้างของระบบทุนนิยม ในฐานะที่มันเอาชนะความสัมพันธ์ทางการผลิตซึ่งอาจจะสามารถหยุดยั้งการพัฒนาพลังทางการผลิตได้ อีกทั้งยังอยู่ในบริบทของการสะสมทุนเกินปกติ การสะสมทุนเกินปกติเกิดขึ้นภายใต้บริบทของแนวโน้มอัตรากำไรที่ลดลง การตอบสนองระหว่างการผลิตส่วนเกินที่พบในความพยายามที่จะเพิ่มอัตราการผลิต และหรือการถดถอยในระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งทุนได้ถูกพยุหราคาและถูกจัดองค์กรใหม่ แต่ภายใต้ผลของวงจรการแปรผันในระยะสั้น แนวโน้มต่อการสะสมทุนเกินปกติยังคงมีต่อไปและถึงจุดสูงสุดในวิกฤติเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสะสมทุนอย่างถาวร ถ้าไม่มีการจัดระบบองค์กรใหม่อย่างถึงรากในความสัมพันธ์ของกระบวนการผลิต

ระบบทุนนิยมและรัฐก็คงถึงกาลล่มสลาย ดังนั้น วิกฤตเชิงโครงสร้างดังกล่าวจึงเป็นขั้นตอนและช่วงเวลาใหม่ของการพัฒนาในระบบทุนนิยม

ขณะที่ทุนนิยมผูกขาดธรรมดา เติบโตขึ้นระหว่างช่วงวิกฤตเชิงโครงสร้างของการสะสมทุนเกินปกติในยุคคลาสสิก ช่วงปี ค.ศ. 1873-1896 ต่อมาก็เกิดวิกฤตการณ์ที่คล้ายคลึงกันในช่วงปี 1930 และถูกแทนที่ด้วยระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนผ่านก่อนหน้านี้ที่ถูกผลกระทบที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของทุนทางการเงิน (Finance Capital) ผ่านการพองราคาอย่างถาวรของอุตสาหกรรมที่เสรี และผ่านการส่งออกของทุน มันเป็นการพองราคาที่ใหญ่และเป็นการถาวรของส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ผ่านการแทรกแซงของรัฐ ซึ่งถูกกำหนดโดยการเปลี่ยนผ่านไปสู่อำนาจครอบครองอำนาจรัฐ

ผลในวิกฤตเชิงโครงสร้างของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐเมื่อไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในการผลิตอย่างต่อเนื่องที่ซึ่งจะนำสู่การก่อให้เกิดการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หนทางเดียวที่จะแก้ปัญหานี้ก็คือ การเปลี่ยนผ่านไปสู่อำนาจครอบครองอำนาจรัฐ ดังนั้น ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ จึงเป็นช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่กำหนดลักษณะของระบบทุนนิยมจักรวรรดินิยม และถูกกำหนดโดยระยะเวลาอันยาวนาน การพองราคาสาธารณะโดยรัฐและทุนที่เสรีเพื่อที่จะช่วยเหลือทุนผูกขาดเอกชน ไม่ใช่เพียงแค่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับระยะเวลาก่อนหน้านั้นของลัทธิจักรวรรดินิยม เช่น อุตสาหกรรมทางทหาร เผด็จการอำนาจนิยม และการฟุ้งเฟ้อ มีสิ่งใหม่และลักษณะส่งเสริมที่มากกว่าลักษณะรัฐผูกขาดธรรมดา สำหรับรัฐซึ่งกลายมาเป็นองค์ประกอบซึ่งขาดเสียไม่ได้ในกระบวนการผลิตซ้ำของทุน ไม่ใช่เพียงผ่านบทบาทของ

สถาบันการเมือง แต่ยังผ่านตัวกลางที่เข้ามาเกี่ยวข้องในรูปแบบของผล
กำไรของทุนผูกขาดโดยการใช้จ่ายของประชาชนทั้งหมด

ภายใต้บริบทนี้ความตั้งใจเฉพาะที่จะใช้จ่าย (1) เงินทุน
สาธารณะของการลงทุนและการผลิตภาคเอกชน (2) ส่วนสาธารณะ (3)
เงินทุนสาธารณะของการบริโภคปัจเจกและส่วนรวม (4) การแทรกแซง
สาธารณะในรูปแบบของวงจรทางการเงินในลักษณะรายรับและหรือใน
ลักษณะของทุนผ่านการเก็บภาษี หนี้ประชาชาติ การควบคุมจัดการเครดิต
เป็นต้น (5) การวางแผนและโปรแกรมสาธารณะ (6) การส่งออกทุน
สาธารณะ

ลักษณะดังกล่าวนี้ อันแรกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดใน
ระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐและลักษณะทั้ง 6 ประการ เป็น
รูปแบบของการพยุगरาคาซึ่งส่งเสริมให้เกิดการสะสมทุนเกินปกติของ
นายทุนผูกขาดและเพื่อคงรักษาสภาพที่จำเป็นสำหรับการสะสมทุนต่อไป

ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐเน้นถึงความขัดแย้ง
และการเปลี่ยนผ่านธรรมชาติของทุน สำหรับอันหลังเกี่ยวข้องทั้งการสร้าง
ความเข้มแข็งของการครอบงำการผูกขาดเหนือสังคมและการพัฒนาอย่าง
เข้มข้นของพื้นฐานทางวัตถุสำหรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่การต่อต้านการ
ผูกขาด ประชาธิปไตยที่ก้าวหน้า และท้ายที่สุดคือสังคมนิยม แง่มุมอันเก่า
ชัดเจนที่สุดในการปล้นแย่งชิงทรัพย์สินของชนชั้นปกครอง (รวมถึงกลุ่ม
ของทุนซึ่งไม่ผูกขาดด้วย) ผ่านการขูดรีดงบประมาณและการกระจาย
รายได้ประชาชาติของรัฐ เช่นเดียวกับการเกี่ยวข้องของรัฐ ในการเพิ่มขึ้น
ของการขูดรีดในกระบวนการผลิตหลัก ในขณะที่การแทรกแซงของรัฐใน
ระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐเพิ่มขึ้นในระบบทุนนิยมมันยัง

ก่อให้เกิดการแตกตัวของพลังทางชนชั้นผ่านการกำจัดลักษณะของรูปแบบ
นายทุนน้อยและนายทุนขนาดกลางและเล็ก

การครอบงำทุนผูกขาดในทุกประเภทของชีวิตประจำวันได้พิสูจน์
ยุทธศาสตร์ของพันธมิตรต่อต้านการผูกขาดขึ้นต่อผู้เพื่อสถาปนากลุ่ม
ต่อต้านการผูกขาดเพื่อมีอำนาจในรัฐ ยิ่งกว่านั้นเมื่อรัฐต้องขยายการ
แทรกแซงในระบบเศรษฐกิจเพื่อที่จะดัดแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิต
เพื่อที่จะพัฒนาพลังการผลิตเพิ่มขึ้น ด้านหนึ่งมันได้พัฒนาลักษณะ
ความสัมพันธ์ทางสังคมในส่วนที่ก้าวหน้าได้และยังสามารถทำหน้าที่ได้ดี
อย่างเพียงพอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการใช้อำนาจ สิ่งนี้จะเห็นภาพได้ชัดจากการเกิดขึ้นของการ
วางแผนจากส่วนกลางและของการทำให้เป็นของรัฐ (nationalisation) ซึ่ง
เป็นผลจากการเอาชนะทุนผูกขาด และการสร้างประชาธิปไตยภายในของ
รัฐซึ่งจะหมายความว่าประชาชนทั้งหมดจะสามารถใช้กลไกของรัฐเพื่อ
ขับเคลื่อนไปสู่สังคมนิยมที่ก้าวหน้าได้

4. A Major British Contribution

ผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครอง
อำนาจรัฐอีก 2 คนคือ Fine กับ Harris แนววิเคราะห์ของพวกเขาจะเน้น
ศึกษาทฤษฎีที่เน้นทุน และการวิเคราะห์ลักษณะวงจรที่ซับซ้อนของทุนทาง
สังคม พวกเขาเสนอว่าระบบทุนนิยม สามารถมองเป็นช่วงระยะเวลาใน
ฐานะเป็นวิถีแห่งการผลิต ในการแยกออกมาจากรูปแบบของสังคมเฉพาะ
เมื่อกฎการเคลื่อนไหวของทุนทางสังคมทำให้เกิดขั้นตอนที่แตกต่างมากกว่า
แนวโน้มที่ต่อเนื่อง ดังนั้น ขณะที่วิถีของการผลิตถูกทำให้แตกต่างกันใน

รูปแบบของความสัมพันธ์พื้นฐานของการครอบครองและการควบคุมระหว่างชนชั้นในการผลิตและชนชั้นที่ไม่ได้ทำการผลิต ขั้นตอนในทุกๆ วัฏจักรทำให้แตกต่างกันในรูปแบบเฉพาะของความสัมพันธ์ของพื้นฐานเหล่านี้และการผลิตซ้ำของสังคม

ในบริบทนี้ความต่อเนื่องระหว่างขั้นตอนและวิธีการผลิตซึ่งถูกอธิบายผ่านการพัฒนาพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต จะถูกพิสูจน์ผ่านการอ้างอิงงานของ Marx ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ระบบพิวด้ล สำหรับเขาได้แยก 3 ขั้นตอนตามรูปแบบพื้นฐานของการเช่า (ค่าเช่าแรงงาน, ค่าเช่าที่, ค่าเช่าเงิน) เชื่อมโยงกับการพัฒนาความสัมพันธ์ของระบบพิวด้ลในการผลิตและการแจกจ่ายผลผลิต เช่นเดียวกัน Fine กับ Harris ก็ได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาของการหมุนเวียนของทุนทางสังคม ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การแข่งขันเสรี (laissez-faire), การผูกขาด (Monopoly) และทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism)

การวิเคราะห์เหล่านี้ก็ไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงมากนัก แต่ก็เน้นความสนใจเฉพาะในประเด็นการเพิ่มขึ้นของการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการผลิตและการผลิตซ้ำของสังคม ขั้นตอนแรกของระบบทุนนิยม คือ ระบบเสรี (laissez-faire) มีลักษณะสำคัญคือ การบริโภคที่ต่ำกว่าปกติของแรงงานรับจ้างภายใต้การควบคุมของทุนผ่านองค์กรของนายทุนของการผลิตที่ครอบงำมูลค่าส่วนเกินอย่างสมบูรณ์ การแผ่ขยายของระบบทุนนิยมผ่านการรวมศูนย์ของทุน เช่น การเติบโตของการลงทุนใหม่ของนายทุนปัจเจกชน การผลิตผ่านการขยายตลาด เช่น ระบบเสรี และการแข่งขันเสรี และการได้รับกำไรเกินปกติของนายทุนผูกขาด

ขั้นตอนแรกนี้ มีข้อสังเกตในรูปแบบของวงจรทางการค้าซึ่งนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการครอบงำของทุนการค้าในกระบวนการแลกเปลี่ยน และการรวมศูนย์ของการต่อสู้ทางชนชั้นซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน ซึ่งเกิดจากกระบวนการผลิตหรือการควบคุมทางการเมืองของท้องถิ่น ในทางตรงข้าม ทุนนิยมผูกขาดเกี่ยวข้องกับการบริโภคที่ต่ำกว่าปกติของแรงงานรับจ้างภายใต้การควบคุมผ่านองค์กรการผลิตของนายทุน การโตขึ้นของความสำคัญของมูลค่าส่วนเกินสัมพัทธ์ บนพื้นฐานการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพผ่านการจัดตั้งองค์กรใหม่ การขยายตัวของระบบทุนนิยมผ่านการรวมศูนย์ของทุน เช่น การรวมตัวของนายทุนหลายๆคนภายใต้การควบคุมของนายทุนเพียงไม่กี่คน การผลิตผ่านระบบการให้สินเชื่อบุคคล เช่น การแจกจ่ายเงินทุนผ่านสาขาที่แตกต่างกันในการผลิต ซึ่งปัจจุบันถูกชี้นำผ่านความสัมพันธ์ทางเครดิตซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นโดยทุนทางการเงิน (Finance capital) และตำแหน่งการครอบงำของผลประโยชน์ในสัดส่วนที่เหมาะสมของมูลค่าส่วนเกิน

การเพิ่มขึ้นของเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต กระตุ้นการพัฒนาพลังการผลิตและผลกระทบในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการผลิตในบางพื้นฐานเช่นเดียวกับกระบวนการแรงงาน เช่น การแยกระหว่างการเป็นเจ้าของ กับการควบคุม นำไปสู่การเติบโตของช่วงชั้นในการจัดการของผู้ประกอบการปัจเจกบุคคล เกิดการผูกขาดในรูปแบบการรวมกลุ่มของนายทุน เช่น ทรัสต์และคาร์เทล ซึ่งพัฒนารูปแบบของราคาและการแบ่งตลาด และการรวมศูนย์ของการต่อสู้ทางชนชั้น ไม่ใช่เพียงการสร้างองค์กรใหม่อย่างต่อเนื่องของกระบวนการแรงงานและหรือการนำไปสู่การปฏิรูป

ทางสังคม แต่ยังคงคล้องกับการจัดการและความพยายามแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจด้วย

ปัญหาเหล่านี้ถูกแก้ไขผ่านการเข้ามามีส่วนมากขึ้นของรัฐในทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับการผลิตซ้ำทางสังคมของระบบทุนนิยม สำหรับทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ เกิดขึ้นจากความพยายามของรัฐเพื่อที่แก้ไขปัญหามหาวิกฤติทางเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบใหม่ ดังนั้นทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐไม่เพียงแต่จะเกี่ยวข้องกับการควบคุมของรัฐโดยตรงต่อกระบวนการแรงงาน ภายในการขยายตัวของส่วนการผลิตภายในของรัฐและการแทรกแซงโดยตรงในกระบวนการทางบัญชี ผ่านราคา ภาษีโดยอ้อม การสนับสนุน เป็นต้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการควบคุมทางการเงินของการผลิตผ่านภาษีและการสนับสนุน

ดังนั้น ลักษณะที่จำเป็น ซึ่งแบ่งแยกทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐออกจากทุนนิยมแบบแข่งขัน ก็คือ รูปแบบใหม่ของการยึดอำนาจของนายทุนเพื่อควบคุมกระบวนการทางเศรษฐกิจ เช่น การนำมาเป็นของรัฐ การให้เครดิต เป็นต้น และจุดเด่นของการเก็บภาษีในลักษณะใหม่ การพัฒนาทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐยังได้บิดเบือนพลังทางการตลาดอีกด้วย เช่น การแข่งขันในเชิงนโยบายของรัฐหรือการควบคุมการต่อรองผลประโยชน์สาธารณะและเครดิตภาคเอกชน

การเปลี่ยนผ่านของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติของรัฐและความสัมพันธ์ทางการเมือง ดังนั้น ในขณะที่ขั้นตอนตลาดเสรีต้องการการควบคุมสูงสุดต่อการต่อต้านของชนชั้นแรงงาน เพื่อที่จะดึงเอามูลค่าส่วนเกินสมบูรณ แต่ขั้นตอนการผูกขาดต้องการการเมืองที่มีบทบาท ซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้น

แรงงาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนผ่าน จากมูลค่าส่วนเกิน
สมบูรณ์ไปสู่มูลค่าส่วนเกินสัมพัทธ์ ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ
ต้องการการกำจัดการเมืองต่อชนชั้นแรงงานเพื่อที่จะทำให้ให้การต่อสู้
ทางเศรษฐกิจภายใต้วิกฤติทางเศรษฐกิจไม่นำไปสู่การต่อสู้เพื่อชัยชนะซึ่ง
อำนาจทางการเมืองที่แท้จริงสำหรับชนชั้นแรงงานและนำไปสู่การเปลี่ยน
ผ่านไปสู่สังคมนิยม

ความต้องการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นผ่านการสร้างสังคมนิยม
ประชาธิปไตยของนายทุนที่ซึ่งพรรคการเมืองของชนชั้นกรรมาชีพ กลายมา
เป็นส่วนหนึ่งของกลไกของรัฐและตำแหน่งของการต่อสู้เคลื่อนย้ายไปจาก
จุดของภาคการผลิตไปสู่พื้นที่ทางการเมือง สิ่งเหล่านี้ปรากฏชัดไม่ใช่เพียง
แค่ความพยายามในการเข้ามาเอาเป็นของรัฐ (nationalisation) และการ
เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของรัฐเท่านั้นในการปรับโครงสร้างการผลิต แต่ยัง
เกี่ยวข้องในภาคส่วนของการผลิตซ้ำในสังคม เช่น การมีรัฐสวัสดิการ การ
ให้การศึกษา การจัดหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่าการวิเคราะห์ดังกล่าว ดำเนินการไปในระดับของ
วิธีการผลิตที่บริสุทธิ์และดึงออกมาจากการดำรงอยู่ของรัฐชาติต่างๆ ใน
รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐชาติและการแข่งขันระหว่างรัฐ
สามารถอธิบายได้ใน 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก การทำให้เป็นสากล
(internationalisation) ของทุนสินค้าในความพยายามขยายตลาด
ขั้นตอนที่สอง เกี่ยวข้องกับการทำให้เป็นสากล (internationalization) ของ
ทุนทางการเงิน (finance capital) ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบเครดิต
ส่วนบุคคล และขั้นตอนที่สาม เกี่ยวข้องกับการทำให้เป็นสากล

(internationalization) ของทุนทางการผลิตซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบบรรษัทข้ามชาติ

การวิเคราะห์ระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐกับรัฐทุนนิยม

ตอนนี้เป็นที่แน่ชัดว่าทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐจะเน้นศึกษาขั้นตอนท้ายสุดของระบบทุนนิยมและบทบาทในการตัดสินใจของรัฐในด้านการผลิตซ้ำ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่มันค่อนข้างสำคัญว่าการแทรกแซงของรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ ในเศรษฐกิจทุนนิยมและอาจเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการสู่โครงสร้างพื้นฐาน แต่ก็มีมีความสำคัญที่จะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนของรัฐที่เกิดจากการพัฒนาของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐด้วย

สำหรับการศึกษาส่วนใหญ่ มองรัฐในลักษณะกลไกการบีบบังคับที่จำเป็นสำหรับการครอบงำทางการเมือง เพราะความสำคัญที่เพิ่มขึ้นในหน้าที่ทางเศรษฐกิจยังวางตำแหน่งการพัฒนาในความสัมพันธ์กับการเติบโตของลัทธิจักรวรรดินิยมและวิกฤตการณ์ทั่วไปของระบบทุนนิยม ดังนั้น การที่ เลนิน ได้แบ่งองค์ประกอบ 3 ส่วนของจักรวรรดินิยม (Imperialism) ได้แก่ การผูกขาด กาฝาก และทุนนิยมที่ใกล้จะสูญสลายซึ่งเกิดปฏิกิริยาและการกดขี่ทางการเมืองที่มีเพิ่มมากขึ้น เมื่อทุนผูกขาด (Monopoly Capital) พยายามที่จะคงรักษาสถานะอำนาจและกำไรของตนเนื่องจากมีแบ่งขั้วทางชนชั้นที่ชัดเจนมากขึ้น ทำให้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มต่อต้านการผูกขาดในเมืองและสังคมอาณานิคมใหม่ ดังนั้น ไม่ใช่

เพียงการบังคับของรัฐในการขยายบทบาททางเศรษฐกิจ เพื่อที่จะคงรักษาความสามารถทางด้านกำไรของทุนผูกขาด มันยังก้าวไปสู่บทบาททางการเมืองและอุดมการณ์ในการปกป้องอำนาจทางการเมืองของทุนผูกขาดอีกด้วย

สิ่งเหล่านี้เป็นผลสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐทุนนิยม ดังต่อไปนี้ได้แก่ (Jessop, 1982)

ประการแรก มีการเชื่อมต่อกันระหว่างการผูกขาดกับกลไกรัฐไปสู่กลไกเพียงหนึ่งเดียวในการชุดรีดทางเศรษฐกิจและการครอบงำทางการเมือง สิ่งเหล่านี้พบได้จากการรวมตัวของบุคคลสู่การครองตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงของบุคคลที่มีความใกล้ชิดทั้งทางเศรษฐกิจและอุดมการณ์ต่อทุนผูกขาด แต่มันยังได้รับการตอกย้ำความต้องการความร่วมมือของหน้าที่อย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐกับการผูกขาด

ประการที่สอง ระบบพรรคการเมืองถูกดัดแปลงให้เข้ากับความต้องการของทุนผูกขาดและพรรคการเมืองกลายมาเป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมอุดมการณ์ สิ่งนี้เกิดขึ้นผ่านการผูกขาดทางการเงินของพรรค การประชุมพรรค การรณรงค์เลือกตั้ง เป็นต้น และสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตของการรวมศูนย์และการเกิดระบอบราชการภายในพรรค

ประการที่สาม บทบาทของการร่วมมือของผลประโยชน์ การลอบบี้ และความเกี่ยวข้องทางปัจเจกมีเพิ่มมากขึ้นในทุกพื้นที่ของการตัดสินใจผ่านการติดต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมกับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระบบลอบบี้ยี่ดังกล่าวสามารถมีอิทธิพลโดยตรงทั้งนโยบายภายในและภายนอกเช่นกัน สิ่งเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้จากการขยายตัวขนาดใหญของการควบคุมการผูกขาดผ่านเครื่องมือของการผลิต

ทางด้านจิตใจ เช่น การศึกษา การโฆษณา และการสื่อสารมวลชนจากการเปลี่ยนผ่านจากรัฐที่เป็นเพียงเผด็จการ ซึ่งจำกัดการเข้าไปแทรกแซงสังคม มาเป็นรัฐที่ทุนผูกขาดบังคับรัฐให้มีการควบคุมทางอุดมการณ์ต่อผู้ลงคะแนนเสียงและกระบวนการผลิตทางอุดมการณ์ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐและกลุ่มทุนผูกขาด

ประการที่สี่ กลไกทางการบริหารถูกทำให้เข้มแข็งขึ้นภายหลังจากการสูญเสียอำนาจให้กับรัฐสภาและหลักนิติธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการผนวกรวมและการรวมศูนย์ของอำนาจทางเศรษฐกิจภายใต้การอุปถัมภ์ของทุนผูกขาดและการขึ้นสู่อำนาจของระบบประธานาธิบดีองค์ประกอบเฉพาะบุคคลในอำนาจรัฐสภาอยู่ภายใต้ฝ่ายบริหาร การจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและการเพิ่มขึ้นอำนาจทหารของรัฐ

ประการที่ห้า ได้มีการจัดองค์กรภายในรัฐเสียใหม่ด้วยการเพิ่มงานด้านต่างประเทศ ศาลพิเศษ คณะกรรมการร่วม หน่วยงานกึ่งภาครัฐ สถาบันหรือหน่วยงานด้านเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับ กลไกทางด้านตำรวจและทหาร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการมีประสิทธิภาพและความร่วมมือของการขยายกิจกรรมต่างๆของรัฐ เพื่อที่จะคงรักษาอำนาจและกำไรของทุนผูกขาดเอาไว้

ประการที่หก การที่มีการเติบโตของการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองท้องถิ่นเพื่อที่จะทำให้การควบคุมของทุนต่อพื้นที่ส่วนที่เล็กที่สุดของการผลิตหรือการบริโภคส่วนเกินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้รัฐได้เข้าไปแทรกแซงทุกพื้นฐานของชีวิตในสังคม

ประการที่เจ็ด นอกจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้ภายในรัฐชาติ
ยังมีการเติบโตของกลไกรัฐระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับทางด้านเศรษฐกิจ

ในช่วงขั้นตอนแรกของการอธิบายตามทฤษฎีทุนนิยมผูกขาด
ครอบครองอำนาจรัฐ เป็นการอธิบายอย่างพื้นฐานและดูเหมือนจะถูก
ยกขึ้นอย่างไม่มีประเด็น แต่กรอบของ เลนิน ที่เสนอออกมาทำให้เกิด
ปัญหาขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการถกเถียงในบทบาท
ของรัฐเช่นเดียวกับบทบาทการผูกขาด ดังนั้น トラバเท้าที่รัฐได้บูรณาการ
ทางองค์กรเข้ากับเศรษฐกิจ มันก็แสดงให้เห็นพลังการผลิตหลักด้วยตัว
ของมันเอง แต่ในขณะเดียวกัน เมื่อมันอยู่ในตำแหน่งเชิงสถาบันที่สามารถ
บังคับเอาส่วนเกินมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ มันก็แสดงให้เห็นว่าเป็นเครื่องมือ
ของชนชั้นที่ครอบงำอยู่ดี

ความไม่แน่ใจเหล่านี้ไม่สามารถแก้ปัญหาย่างง่ายๆ ผ่านวิภาษ
วิธีระหว่างพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตในเรื่องการเมือง
เช่นเดียวกับเรื่องเศรษฐกิจ ดังนั้น การวิเคราะห์ระบบทุนนิยมผูกขาด
ครอบครองอำนาจรัฐจึงเน้นย้ำประเด็นการผลิตซ้ำของการแข่งขันและ
ความขัดแย้งภายในกลไกเดียว และตอนนี้ก็พิจารณาถึงทุนผูกขาด
ครอบครองอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ต่างจากการผูกขาดและการแข่งขัน
เสรี ศูนย์กลางของการศึกษาเหล่านี้คือ การได้รับกำไรเกินปกติของทุน
เอกชนโดยการแทรกแซงของรัฐทางเศรษฐกิจและการเมืองนั่นเอง

การประยุกต์แนวคิดระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ กับ การวิเคราะห์รัฐไทย

ความสำคัญของการนำทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐมาวิเคราะห์รัฐไทย อยู่ที่การพิจารณารูปลักษณะของรัฐไทยกับการเปลี่ยนแปลงของทุนทุนที่มีอำนาจในปัจจุบัน (ตามความเห็นของผู้เขียน) คือ ทุนผูกขาด (Monopoly Capital) ในที่นี้จะนิยามทุนผูกขาด (Monopoly Capital) ไว้ว่า เป็นทุนที่สามารถผูกขาดตลาด (Market Monopoly) หรือสามารถควบคุมส่วนแบ่งทางการตลาดไว้ได้ทั้งหมดหรือเกือบจะทั้งหมด และสามารถที่จะชี้นำตลาดได้ ซึ่งเกิดขึ้นจากการหาช่องทาง (channel) เพื่อแสวงหาความสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มตนและ/หรือใช้กลไกเครื่องมือต่างๆ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาการผลิต (R&D) แบบใหม่ๆ ซึ่งจะทำให้มีความสามารถในการแข่งขันเหนือกลุ่มทุนอื่นๆ ทำให้สามารถได้รับกำไรเกินปกติขึ้น

ในอดีตทุนผูกขาดดังกล่าวสามารถกำกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายของประเทศได้ในระดับหนึ่ง ระดับที่ว่านั่นเมื่อเวลาผ่านไปก็สั่งสมแผ่ขยายขนาดและอำนาจทางการผลิตของตนออกเป็นวงกว้างมากขึ้น ซึ่งอาจจะเกิดจากการสนับสนุนของรัฐหรือการแข่งขันกันเองของนายทุนกลุ่มต่างๆ ในระบบการแข่งขันเสรี ซึ่งส่งผลให้เกิดการแข่งขันการพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต การวิจัยและพัฒนาทำให้พลังการผลิตของนายทุนกลุ่มหนึ่งมีเหนือกลุ่มอื่นจนสามารถเป็นผู้นำและควบคุมตลาดได้

การพัฒนาพลังการผลิตของทุนผูกขาดยังส่งผลให้เกิดการเติบโตด้านความสามารถในการผลิต การขยายตัวในการแบ่งงานกันทำและการพึ่งพิงต่อกันระหว่างหน่วยผลิตต่างๆในสังคมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในสภาพการณ์ดังกล่าวหากปล่อยไว้จะก่อให้เกิดความระส่ำระสายแก่ระบบทุนนิยม เนื่องจากสินค้าที่ผลิตได้เป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาความสามารถในการผลิตดังกล่าวไม่ได้เพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนกับความต้องการบริโภคสินค้าของประชาชนเพื่อให้กระบวนการผลิตและการสะสมทุนเป็นไปอย่างราบรื่น การสร้างอุปสงค์ให้สอดคล้องกับการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น

เหตุผลดังกล่าวเมื่อรวมกับการเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นวงจรของระบบทุนนิยมตลอดเวลา ทำให้อำนาจซื้อของประชาชนลดลงและอาจส่งผลเสียต่อกลุ่มทุนผูกขาดได้ กลุ่มทุนผูกขาดจึงจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมอำนาจรัฐเพื่อดำรงรักษามลประโยชน์ของกลุ่มทุนดังกล่าวไม่ให้เสียหาย

การเข้ามาของทุนผูกขาดสามารถเข้าควบคุมกิจกรรมและการตัดสินใจของรัฐ โดยเฉพาะคณะผู้บริหารรัฐพร้อมทั้งสามารถสร้างภาพลักษณ์ให้รัฐดูมีขนาดใหญ่โตแข็งแรงและอยู่เหนือสังคม เพื่อตีกรอบให้สังคมอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยที่พลังอำนาจของรัฐที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นกลับอ่อนแอและไม่ได้มีความหมายหรืออิทธิพลต่อทุนที่ครอบงำ

ตัวอย่างของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและทุนของประเทศไทย จะใช้แนวการศึกษาทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐโดยพิจารณาลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

1. การแข่งขันของทุนก่อให้เกิดการกระจุกตัวและการรวมศูนย์
สิ่งที่เข้ามาแทนที่การแข่งขัน คือ การผูกขาด (Monopoly) ซึ่งเป็นแหล่งของ
กำไรเกินปกติทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม โดยการผูกขาดนั้นมี 2 ประเภท
คือ การผูกขาดตลาด (Market Monopoly) หรือการหาช่องทาง (channel)
และใช้กลไกเครื่องมือเช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การวิจัยและ
พัฒนาการผลิต (R&D) แบบใหม่ๆ ซึ่งจะทำให้ความสามารถในการ
แข่งขันเหนือกลุ่มทุนอื่นๆ และการผูกขาดการบริหารรัฐบาล
(Government Administrative Monopoly) คือการใช้อำนาจรัฐบาลในการ
ควบคุมตลาด ทั้งสองประเภทของการผูกขาดที่กล่าวมา คือ เครื่องมือที่
ช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้กับกระบวนการสะสมทุน

2. ทุนมีความต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากรัฐหรือครอบครอง
อำนาจรัฐผ่านระบบตัวแทน ความต้องการของทุนคือ การปรับรูปแบบ
กระบวนการกิจกรรมของรัฐให้เข้ากับความต้องการของทุน โดยทุนที่ได้
ประโยชน์ส่วนใหญ่ในอดีต เช่น ทุนการเงิน ทุนอุตสาหกรรม แต่ทุนใหม่ๆ
เช่น ทุนสื่อสารโทรคมนาคมจะใช้วิธีพัฒนาทุนโดยการเข้าครอบครอง
อำนาจรัฐอย่างเปิดเผย ผ่านการตั้งพรรคการเมือง และลงสมัครรับเลือกตั้ง
ในระบบรัฐสภา เพื่อครอบครองอำนาจรัฐโดยไม่ต้องผ่านระบบนายหน้า
ตัวแทนเหมือนเช่นในอดีต

3. การใช้อำนาจรัฐเป็นหลักในการขับเคลื่อนและการสะสมทุน
ทำให้การประกอบกิจกรรมของรัฐเป็นทั้งเหตุและผลของการขยายตัวของ
การสะสมทุน การแสวงหาทุนโดยการเก็งกำไรต้องการข้อมูลระดับภายใน
(Insider Information) การครอบครองอำนาจรัฐของทุนผูกขาดทำให้การ
รับรู้ข้อมูลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ สามารถบิดเบือนข้อมูล (Distort) หรือ

ปลุกปั่นข้อมูล (Manipulate) ได้ กลุ่มทุนผูกขาดที่ควบคุมรัฐจึงพยายามผลิตนโยบายที่มุ่งให้เกิดความเชื่อว่ารรัฐสามารถควบคุมและผู้นำภาคเอกชน(ทุนกลุ่มอื่น)เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ส่วนกระบวนการในการดำเนินการเพื่อพัฒนาทุน เป็นไปในลักษณะส่งเสริมความเข้มแข็งเฉพาะกลุ่มครอบงำ (dominant group) ในขณะที่กลุ่มปฏิปักษ์ รัฐจะแสดงบทบาทความเป็นรัฐอย่างเต็มที่ ทำการปราบปรามหรือการเอามาเป็นพวก(co-optation) จะใช้วิธีการอย่างแข็งหรืออ่อนแล้วแต่กรณี

สรุปท้ายบท

ในกรณีของประเทศไทย ก่อนที่รัฐบาลที่นำโดยพรรคไทยรักไทย จะชนะการเลือกตั้งและเข้ามาบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยได้ประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ที่สุด ในปี พ.ศ. 2540 ดังนั้นลักษณะดังกล่าวอาจจะเป็นเหตุผลสำคัญในการอธิบายการเข้ามามีบทบาทมากขึ้นของนายทุนธุรกิจในประเทศที่จะต้องเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจอย่างเต็มตัว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก็คือจะพบว่าพรรคไทยรักไทยมีสมาชิกส่วนหนึ่งมีเบื้องหลังเป็นการรวมตัวกันของนายทุนผูกขาดกลุ่มใหญ่ในประเทศและรัฐบาลของพันธมิตรรักไทย ทักษิณ ชินวัตร มีคณะรัฐมนตรีที่มีเบื้องหลังเป็นกลุ่มทุนใหญ่ของประเทศหลายกลุ่มซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายของทุนในหลายสาขาด้วยกัน การเข้ามาของกลุ่มทุนดังกล่าวทำให้เกิดการผนวกรวมระหว่างทุนทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถใช้ทฤษฎี

ทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐได้ โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างอำนาจของรัฐและอำนาจทางเศรษฐกิจของในการหลอมรวมเป็นกลไกเดียว เพื่อใช้กลไกรัฐในการแสวงหาประโยชน์ของกลุ่มทุนผูกขาดเหล่านั้น

บทที่ 5

ทฤษฎีรัฐแบบ Embedded Autonomy

บทนำ²

ในบทนี้จะพิจารณาถึง แนวคิดที่เกี่ยวข้องของการศึกษารัฐในอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับนายทุน รวมทั้งโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ นั่นก็คือ แนวคิด Embedded Autonomy ของ Peter B. Evans (1995) ถึงแม้ทฤษฎีของเขาจะอยู่นอกกรอบการวิเคราะห์โดยใช้ฐานแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ แต่ก็ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐได้ดีพอสมควร บทนี้จะอธิบายแนวความคิดดังกล่าวอย่างกว้างๆ และรวมไปถึงการพิจารณาใช้แนวคิดดังกล่าวไปศึกษากรณีศึกษาและข้อถกเถียงของทฤษฎีนี้ในมุมมองต่างๆ ด้วย

² เนื้อหาส่วนหนึ่งของบทนี้ นำมาจากการวิจัยของผู้เขียนเรื่อง สาเหตุและผลกระทบของนโยบายซื้อขายไฟฟ้าของประเทศไทยต่อประเทศลาว ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2561

หลักการสำคัญของแนวคิด Embedded Autonomy

หลักการสำคัญของแนวคิด Embedded Autonomy คือการทำความเข้าใจบทบาทและโครงสร้างของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม และการพิจารณาว่ารัฐนั้นมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างไร นอกจากนี้ ยังพิจารณาถึงการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ (Economic transformation) ยิ่งทำให้บทบาทของรัฐมีในสังคมเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจภายในประเทศนั้นมีความเชื่อมโยงกับบริบทของการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) ในระดับโลก

โดยเสนอว่า รัฐในยุคสมัยใหม่จะต้องดำเนินการทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการแบ่งงานกันทำในระดับโลก การมองรัฐในลักษณะที่เฉพาะ มีโครงสร้างภายในที่แตกต่างและมีความสัมพันธ์กับสังคม ความแตกต่างหลากหลายของโครงสร้างของรัฐได้สร้างความสามารถที่แตกต่างสำหรับการดำเนินการต่างๆในสังคม โครงสร้างที่แตกต่างจะกำหนดระดับของบทบาทของรัฐในความสามารถในการวางแผน ผลที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปสอดคล้องกับบริบทนั้นหรือไม่และรัฐได้บริหารได้ดีหรือไม่ (Evans, 1995)

การศึกษาของ Evans (1995) จะเน้นศึกษากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialization Countries: NICs) โดยเฉพาะเจาะจง 3 ประเทศได้แก่ ประเทศบราซิล อินเดีย และเกาหลีใต้ เน้นการพิจารณาโครงสร้างและบทบาทของรัฐ และความเกี่ยวพันระหว่างรัฐกับสังคม โดยมองว่ารัฐนั้นได้สนับสนุนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร ข้อเสนอของเขามองว่าบทบาทที่สำคัญที่สุดของรัฐใน

ปัจจุบันก็คือ การเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ (Economic transformation) โดยมีการดำเนินการทั้งในระดับภายในประเทศและการแบ่งกันทำในระดับโลก (Global division of labour)

ในมุมมองของ Evans (1995) การพิจารณาบทบาทของรัฐในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจะมีบทบาทที่สำคัญ 2 ประการได้แก่ การก่อสงคราม และการรักษาระเบียบเรียบร้อยภายในประเทศ ต่อมาเมื่อสังคมมีการพัฒนาที่สลับซับซ้อนขึ้นบทบาทสองบทบาทดังกล่าวคงไม่เพียงพอ ดังนั้นรัฐในยุคปัจจุบันจะต้องมีบทบาทเพิ่มเติมขึ้นมา ซึ่งได้แก่ บทบาทในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ และบทบาทในการประกันสวัสดิการทางสังคมในกับคนในประเทศ ดังนั้นในที่นี้ รัฐจะทำหน้าที่เสมือนเป็นผลประโยชน์องค์รวมให้กับคนในสังคม อย่างไรก็ตาม การสร้างความเสมอภาคให้กับคนในสังคมก็เป็นเรื่องในอุดมคติและเป็นไปได้ยากในสังคมปัจจุบัน ความจริงแล้ว การดำเนินการต่างๆ ของรัฐนั้นมักจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ที่กลุ่มคนที่มีอำนาจมากกว่าอื่นได้รับมากกว่า โดยจะได้รับการดำเนินการในรูปแบบสิทธิพิเศษ (privilege) นั้นเอง

ในทัศนะของ Evans (1995) การเปลี่ยนผ่านทางด้านเศรษฐกิจนั้น จะมีลักษณะสองประการด้วยกัน ได้แก่

1. การสร้างความมั่งคั่งให้กับชาติไม่สามารถพิจารณาว่าเป็นหน้าที่หรือเป็นธรรมชาติของระบบตลาดได้อีกต่อไปแล้ว
2. รัฐนั้นคือกระบวนการสะสมทุน การสร้างสวัสดิการให้กับสังคมและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นที่เห็นได้ง่ายและจับ

ต้องได้ และสามารถหาหนทางใหม่ในการสร้างการเติบโต
ขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปได้และมาตรฐานของการเปลี่ยน
ผ่านทางเศรษฐกิจก็ขึ้นอยู่กับการแข่งขันกันทำระดับโลกด้วย ซึ่งสามารถ
เห็นได้จากพื้นฐานของสวัสดิการหรือการแบ่งช่วงชั้นทางอำนาจ
(Hierarchy) และทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายการค้าระหว่างประเทศและการ
แบ่งงานกันทำระหว่างประเทศดังกล่าว ก็ได้แก่ ทฤษฎีการได้เปรียบเชิง
เปรียบเทียบ (theory of comparative advantage)

การศึกษาของ Evans (1995) ได้พิจารณาโครงสร้างและบทบาท
รัฐในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้เขายังได้ให้
ความสนใจในการศึกษาไปที่กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศของ
ประเทศเหล่านี้ด้วย โดยพิจารณาบทบาทของรัฐในด้านโครงสร้างและ
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม โดยดูว่าความสัมพันธ์เหล่านี้จะมีผล
ช่วยในการกำหนดความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมดังกล่าว
ได้มากน้อยเพียงใด

การพัฒนาแนวความคิดในการศึกษาของเขา เขาได้แบ่งลักษณะ
และโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมเป็น 2 ลักษณะ โดย
การพิจารณาบทบาทพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของรัฐต่างๆ ได้แก่ รัฐที่
เป็นเหยื่อ (predatory) และรัฐพัฒนา (developmental state)

รัฐที่เป็นเหยื่อ (Predator) จะมีลักษณะที่มีการดึงค่าใช้จ่ายใน
ภาคสังคมออกมา พยายามลดบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะ
ในการด้านการสะสมทุน ส่วน รัฐพัฒนา (developmental state) นั้นจะไม่
เพียงมีหน้าที่หลักในการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังมียุทธศาสตร์

ในการยืนยันในการผลักดันการพัฒนาต่างๆ เหล่านี้ให้มีผลเป็นรูปธรรม อีกด้วย

รัฐที่เป็นเหยื่อ (predator) จะขาดความสามารถในการขัดขวาง คนที่มีตำแหน่งในรัฐในการแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง แต่องค์กร ภายในของ รัฐพัฒนา (developmental state) จะมีลักษณะคล้ายกับ โครงสร้างระบบราชการ (Bureaucracy) ของ Max Weber โดยมีการคัดสรรคนเข้ามาทำหน้าที่ในระบบด้วยหลักการคุณธรรม มีการให้รางวัลในระยะยาวและสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร (Corporate coherence) ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้กลไกต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะที่มี อิสระ (autonomy) แต่อย่างไรก็ตาม พวกเขาก็ไม่ได้ แยกตัวออก (insulated) จากสังคม ในทางตรงกันข้ามองค์กรต่างๆ เหล่านี้ ต่างก็ผนวกรวม (embedded) กับกลุ่มคนภายในสังคมในรูปแบบต่างๆ ในการผูกเชื่อมโยงระหว่างสังคมกับรัฐและเป็นช่องทางในเชิงสถาบันในการ ดำเนินการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ยข้อเรียกร้องเพื่อนำไปสู่เป้าหมายและ นโยบายร่วมกัน

การมีแค่องค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไม่เพียงพอ รัฐที่ไม่มีแต่ ความเป็นอิสระ (autonomous) ก็ขาดการระดมทุนสมองและขาด ความสามารถในการกระจายอำนาจให้ภาคเอกชนสามารถดำเนินการได้ ในขณะที่การมีแต่ความร่วมมือกันแต่ขาดการเป็นอิสระของรัฐก็จะทำให้รัฐ ไม่สามารถดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาของผลประโยชน์สาธารณะได้ (collective action) เมื่อมีทั้งการผนวกรวม (embedded) และความเป็น อิสระ (autonomous) จึงจะทำให้รัฐนั้นมีสถานะเป็นรัฐพัฒนา (developmental state) ได้ และโครงสร้างของรัฐดังกล่าวก็จะเป็นพื้นฐาน

ของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนผ่านทางอุตสาหกรรมของประเทศ ได้ มุมมองของ Evans (1995) ประเทศเกาหลีใต้มีลักษณะเป็นรัฐพัฒนา ตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ส่วนประเทศบราซิลและอินเดียนั้น เขามองว่า เป็นประเทศที่อยู่กึ่งกลางที่มีลักษณะดังกล่าว

บทบาทของรัฐในทัศนะของ Evans (1995) มีความสำคัญที่จะ นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านทางอุตสาหกรรมให้แก่ประเทศ เมื่อกล่าวถึงบทบาท ของรัฐ ในทฤษฎีแบบดั้งเดิมก็มักจะถกเถียงในประเด็นที่ว่ารัฐจะเข้าไป ดำเนินการมากน้อยแค่ไหน แต่ก็มักจะไม่วุดถึงว่ารัฐจะดำเนินการใน ลักษณะใด แนวคิดของเขาพยายามที่จะพิจารณาบทบาทและลักษณะที่ รัฐจะดำเนินการมากกว่า โดยที่เขาเสนอลักษณะดังกล่าวออกเป็น 4 ประการ ซึ่งแบ่งกลุ่มออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มละ 2 แบบ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย

1. Custodian ซึ่งก็คือบทบาทในการควบคุมกฎ (regulator) ซึ่งจะทำหน้าที่ในเรื่องของการกระตุ้น (stimulus) และการ ให้แรงจูงใจ (incentives) ในขณะเดียวกันก็จะพยายามและ จำกัดบทบาทการริเริ่มของภาคเอกชน
2. Demiurge เป็นบทบาทของผู้ผลิต (producer) ซึ่งเป็นหน้าที่พื้นฐานของรัฐในการอำนวยความสะดวกและการ ให้บริการโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็น ถนน สะพาน เครือข่ายคมนาคม ต่างๆ บทบาทของผู้ผลิตนั้นก็ขึ้นอยู่กับ ความเข้มแข็งของการบริโภคของทุนภาคเอกชนด้วย ผลที่ ตามมาก็คือ รัฐจะจัดตั้งองค์กรที่ทำการผลิตสินค้าเพื่อ ผู้บริโภคเอกชนและทำการแข่งขันในระบบตลาดด้วย

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย

1. Midwifery ซึ่งหมายถึง หน่วยงานภาครัฐ (state agencies)
2. Husbandry หมายถึง กลุ่มองค์กรภาคเอกชน (private entrepreneurial groups)

บทบาทดังกล่าวของรัฐ คือ แทนที่จะมีบทบาทในการผลิตเสียเอง รัฐพยายามที่จะเป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่มผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นมาใหม่หรือพยายามชักจูงใจผู้ที่ทำการผลิตอยู่ก่อนแล้วให้มีการลงทุนในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความท้าทายมากขึ้น รัฐจะดำเนินการโดยใช้เทคนิคและนโยบายต่างๆ มาใช้ เช่นการใช้กำแพงภาษี (tariffs) เพื่อที่จะปกป้องอุตสาหกรรมทารก (infant industry) ภายในประเทศจากการแข่งขันจากอุตสาหกรรมภายนอก มีการให้แรงจูงใจ (incentives) และการอุดหนุน (subsidies) จากภาครัฐเป็นพิเศษ หรือความพยายามที่จะช่วยผู้ประกอบการในท้องถิ่นในการเจรจากับกลุ่มทุนระหว่างประเทศ เป็นต้น

หลักการที่สำคัญที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้ มีความแตกต่างจากประเทศบราซิลและอินเดียก็คือ ประเทศเกาหลีใต้สามารถสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับบริษัทต่างๆ และได้รับการคุ้มครอง คุ้มครองจากภาครัฐบาล แต่สำหรับบราซิลและอินเดียนั้นภาครัฐจะมีบทบาทดังกล่าวน้อยกว่า และมีความเข้มงวดในกฎระเบียบมากกว่าและเน้นการลงทุนรัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้บทบาทในการเป็นผู้ผลิตนั้นต้องมีต้นทุนที่สูงมากและได้ทำให้บทบาทด้านอื่นของรัฐต้องสูญเสียไป

ดังนั้นข้อสรุปเบื้องต้นสำคัญของการพิจารณาบทบาทของรัฐสามารถสรุปได้เป็น 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ผลลัพธ์ของการพัฒนาจะขึ้นอยู่กับลักษณะโดยทั่วไปของโครงสร้างรัฐและบทบาทที่รัฐต้องการที่จะทำ
2. การมีส่วนร่วมของรัฐสามารถที่จะถูกผูกติดกับกระบวนการเปลี่ยนผ่านแม้กระทั่งในภาคอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสื่อสาร ในขณะที่แนวคิดแบบเก่าจะมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
3. การวิเคราะห์ของรัฐและการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนภูมิทัศน์ของอุตสาหกรรมใหม่

การเปลี่ยนผ่านที่ประสบผลสำเร็จเป็นการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับภาคเอกชน การสร้างการเข้าไปมีส่วนร่วมของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งขึ้นอยู่กับการสร้างการผูกโยงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมขึ้นมาใหม่

ในวิธีการศึกษาของ Evans (1995) เป็นที่แน่นอนว่าแนวคิดที่เขาใช้ เป็นแนวการศึกษาที่เรียกว่า Comparative institutional approach เนื่องจากมันเป็นการอธิบายที่อยู่เหนือขอบเขตของแนวคิดการคิดคำนวณ อรรถประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และมันเป็นการเปรียบเทียบเนื่องจากการเน้นการพิจารณาองค์ประกอบทางด้านวัตถุในบริบททางประวัติศาสตร์ของประเทศต่างๆมากกว่าจะเป็นการอธิบายข้อมูลทั่วไป

ในทฤษฎี Comparative institutional approach รัฐถูกมองว่าเป็นรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของสถาบันต่างๆ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่มุทธศาสตร์ร่วมกันของปัจเจกบุคคลเพียงแต่ไม่กี่คน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมถูกจำกัดโดยความสัมพันธ์ของกลุ่มสถาบันต่างๆ ผลลัพธ์ทาง

เศรษฐกิจเป็นผลผลิตของสถาบันทางสังคมและการเมือง ไม่ใช่เป็นเพียง
ผลสะท้อนมาจากสภาพของตลาดเท่านั้น

ในทางปฏิบัติแล้ว สิ่งที่รัฐต้องการ (the state wants) นั้น
เนื่องจากปัจเจกชนบางกลุ่มที่อยู่ในกลไกของรัฐนั้นมีโครงการที่ต้องการจะ
ทำ ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าโครงการดังกล่าวนั้นจะเป็นเพียงผลสะท้อน
จากรากเหง้าส่วนบุคคลหรือยุทธศาสตร์ส่วนตัวของกลุ่มต่างๆ แต่มันอาจจะ
หมายถึงโครงการเหล่านั้นอาจจะถูกต่อต้านจากกลุ่มคนอื่นๆภายในรัฐ
และค่านิยมของสิ่งที่รัฐต้องการก็คือผลของความขัดแย้งทางการเมือง
ภายในนั่นเอง ดังนั้นการพิจารณานโยบายของรัฐจึงเกี่ยวข้องกับการ
แสวงหาแหล่งสนับสนุนไม่ใช่เป็นเพียงแค่การดำเนินการเพื่อหาข้อสรุปใน
แนวทางเดียวเท่านั้น

ตัวอย่างกรณีศึกษาที่ใช้ทฤษฎี Embedded Autonomy และ ข้อถกเถียงต่างๆ

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี Embedded autonomy แท้ที่
จริงแล้วก็เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของรัฐสมัยใหม่
ในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งแนวทางในการศึกษาดังกล่าวมีผู้ที่ศึกษาในแง่มุม
ต่างๆ ด้วยกัน เช่น Adam (2004) ได้ศึกษาลักษณะของรัฐและการนำ
นโยบายไปปฏิบัติของประเทศยุโรปตะวันออกที่อยู่ในช่วงหลังการปกครอง
ในระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเขาเสนอว่า นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ
เศรษฐกิจมหภาคในด้านเสถียรภาพ การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ
และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้นถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ

สังคม ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การนำไปสู่ผลกระทบทางด้านนโยบายอีกด้วย ถึงแม้ว่าการพัฒนาทางด้านโครงสร้างและสถาบันภายในประเทศจะนำไปสู่เส้นทางการพึ่งพาอาศัยจากปัจจัยภายนอกประเทศก็ตาม แต่ในบางนโยบายก็อาจจะอยู่นอกเหนือข้อจำกัดดังกล่าว การศึกษาในกรณีนี้ ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระ (autonomy) และความสามารถ (capacity) ของรัฐในการอธิบายพลวัตต่างๆ เช่นเกี่ยวกับการอธิบายการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ข้ามภูมิภาคด้วย งานการศึกษาของ Angel and Rock (2003) ได้ศึกษาบทบาทของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ด้านเศรษฐกิจในการสร้างความเข้มแข็งทางด้านสิ่งแวดล้อมภายในอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออก งานศึกษาดังกล่าวได้นำเสนอ 3 กรณีศึกษา ได้แก่ บทบาทของคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมในการลดมลภาวะในประเทศไต้หวัน, การควบคุมปริมาณมลพิษในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มในประเทศมาเลเซีย และบทบาทของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในการมีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศสิงคโปร์

แนวคิด Embedded autonomy ได้ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาหาหนทางของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจในการทำงานร่วมกันกับบริษัทและอุตสาหกรรมต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงเรื่องความเป็นอิสระในการดำเนินการของบริษัทเหล่านี้ด้วย จากการศึกษาของทั้งสามกรณีพบว่า รูปแบบของการบูรณาการทางนโยบายที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของทั้งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน จะสามารถเกิดขึ้นได้ เมื่อมีรัฐบาลที่มีความเข้มแข็งและมีระบบราชการที่มี

อิสระ และต้องมีข้อตกลงร่วมกันของภาคสังคมที่มีความเข้มแข็งเพื่อที่จะสนับสนุนความสามารถด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมใน ภาคอุตสาหกรรม ได้

งานศึกษาของ Ansell (2000) ได้ศึกษาสิ่งที่เรียกว่า Networked Polity ซึ่งเป็นการศึกษาบทบาทของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวพัน (embedded) กับ สังคมอย่างใกล้ชิด และมีการดำเนินเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายของตัวเอง โดยการดำเนินการผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์กับภาคสังคมและสมาคม ต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและสมาคมทางสังคมมีรูปแบบการดำเนินการที่มีลักษณะเป็นเครือข่าย (Network) และมีอินทรีย์ภาพ (Organic) ซึ่งก็คือ การจัดการองค์กรที่มีการกระจายอำนาจ การจัดองค์กรแบบทีม ซึ่งมีการ สื่อสารและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพข้ามเขตแดนระหว่างองค์กร ต่างๆ

องค์กรต่างๆ เหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันและกันผ่าน ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในโครงการเดียวกัน บทบาท ของรัฐจึงมีหน้าที่ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) และช่วยในการอำนวยความสะดวกในด้านความร่วมมือ ระหว่างองค์กรเหล่านี้ แนวคิดนี้ได้ถูกนำไปใช้ในการอธิบายยุทธศาสตร์ใน การพัฒนาในระดับภูมิภาคของประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตก งานศึกษา ของ Baer, Esfahani, and Rashid (1999) ได้ศึกษาการพัฒนา อุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งวิเคราะห์ตามแนวทางของ Peter B. Evans ซึ่งใช้แนวคิด Embedded autonomy การศึกษาชิ้นนี้ได้ใช้กรอบ แนวคิดดังกล่าวไปศึกษาแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ

บังกลาเทศ บราซิล และอียิปต์ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิด Embedded autonomy ไม่สามารถอธิบายอย่างเพียงพอต่อสถาบันเฉพาะของแต่ละประเทศได้

การศึกษาของ Bersch, Praca, and Taylor (2013) ได้ศึกษาความสามารถของรัฐ (state capacity) และ ความเป็นอิสระของระบบราชการ (Bureaucratic autonomy) ของประเทศบราซิล ผลการศึกษาพบว่าหน่วยงานภาครัฐของบราซิลมีลักษณะของความสามารถที่สูงและล้าหลัง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการมีอิสระด้วย ความสามารถของหน่วยงานของรัฐและการมีอิสระมีความไม่สอดคล้องกัน บางหน่วยงานของรัฐที่มีความเป็นอิสระแต่กลับมีความสามารถหรือศักยภาพที่ต่ำ ในขณะที่หน่วยงานที่มีความอิสระที่ต่ำ กลับมีความสามารถหรือศักยภาพที่สูงกว่า จากการศึกษาในกรณีนี้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของหน่วยงานของรัฐกับความสามารถหรือศักยภาพนั้นไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งในระดับหน่วยงานและระดับนโยบาย

ในขณะที่งานศึกษาของ Clougherty (2001) ได้ศึกษาว่า กระบวนการโลกาภิวัตน์ได้ทำลายความเป็นอิสระของนโยบายการแข่งขันของสายการบินภายในประเทศ การศึกษาดังกล่าวได้ศึกษาฐานข้อมูลของ 21 ประเทศ ตลอดระยะเวลาระหว่างปี ค.ศ. 1983-1992 ผลการศึกษาได้สรุปออกสองประการได้แก่ ประการแรก กระบวนการโลกาภิวัตน์ได้ทำลายความเป็นอิสระของนโยบายการแข่งขันของสายการบินภายในประเทศ ประการที่สอง สถาบันต่างๆ ของรัฐได้เป็นตัวกลางที่สำคัญของผลกระทบจากกระบวนการโลกาภิวัตน์

งานการศึกษาของ Zhou, Yang, Parker, and Steffens (2010) มองว่านวัตกรรมเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนที่สำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในประเทศจีนตั้งแต่มีการปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ.1978 การบริหารงานในระดับจังหวัดในประเทศจีนมีความเป็นอิสระ (autonomy) มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การดำรงอยู่ร่วมกันของระบบนวัตกรรมหลายส่วนต่างๆ ทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาค ผลจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศจีน ก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านนวัตกรรมขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

งานการศึกษานี้ได้ใช้แนวคิด Embedded autonomy และ govern independence ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันในประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่างประเทศจีน เพื่อที่จะเข้าใจความแตกต่างของการพัฒนานวัตกรรมในภูมิภาคต่างๆ ของจีนได้

งานศึกษาของ Lodge and Stirton (2002) ได้ศึกษาการปฏิรูปกฎระเบียบด้านโทรคมนาคมของ 3 ประเทศในเขตแคริบเบียน ได้แก่ ประเทศจาไมกา, ตรินิแดด และ โตแบโก และประเทศบาบาโดส ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบภายในประเทศและเพื่อให้สอดคล้องกับความท้าทายภายในประเทศ ทั้งสามประเทศได้มีการปรับใช้ยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในและสอดคล้องกับข้อเสนอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ งานศึกษาในชิ้นนี้ได้เสนอการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิด Embedded regulatory autonomy โดยพิจารณาในสามลักษณะได้แก่ ศักยภาพขององค์กร (Organizational capability) การ

ออกแบบสถาบัน (Institutional design) และการผนวกรวมกับพื้นที่ของการควบคุม (Embedded with the regular space) แต่ละประเทศจะมีแนวทางในการปฏิรูปกฎระเบียบแตกต่างกันซึ่งจะขึ้นอยู่กับผลที่ตามมา ในขณะที่ประเทศจาไมกา มีความก้าวหน้าในการสร้างองค์กรที่มีความเป็นอิสระ แต่อีกสองประเทศนั้นมีการพัฒนาที่จำกัด ประเทศตรินิแดดและโตบาโก การเมืองได้เป็นอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนา ส่วนประเทศบาบาโดการปฏิรูปถูกครอบงำโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจในระบบราชการ

งานเขียนของ Jacobs (2003) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการผนวกรวมภายในชาติและการพัฒนาในเขตมหานครแห่งการผลิตรถยนต์ในเมืองดีทรอยต์ (Detroit) และเมืองนาโกยา (Nagoya) การศึกษานี้ได้ใช้วิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์เอกสาร การพรรณนาข้อมูลและการสัมภาษณ์เชิงลึก กับพนักงานในเมืองทั้งสองแห่งประมาณ 140 คน

ผลการศึกษาพบว่า ในระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ในระบบของรัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากการขาดการสนับสนุนและวางแผนจากการบริหารของมหานครได้นำไปสู่การแข่งขันกันอย่างหนักระหว่างเขตพื้นที่ท้องถิ่นต่างๆ องค์กรประกอบดังกล่าวได้ทำให้สภาพการณ์แย่งลงของการพัฒนาที่ไม่ทั่วถึงของเมืองดีทรอยต์ซึ่งเป็นเขตของการผลิตรถยนต์ ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นได้ใช้แนวคิดแบบ embedded autonomy ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างเขตเทศบาลต่างๆ ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืนของเขตอุตสาหกรรมรถยนต์ในเมืองนาโกยา (Nagoya) อย่างไรก็ตาม การปรับด้านพื้นที่ในเขตมหานครของ

ทั้งสหรัฐและญี่ปุ่นยังมีการขยายขอบเขตและเชื่อมโยงภายในเขตพื้นที่ภายในประเทศและพื้นที่ในท้องถิ่น

การศึกษาของ Hsu (2012) มองว่าบทบาทของรัฐในเอเชียตะวันออกในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นที่รู้จักกันในวงกว้างและความพึงพอใจในเชิงทฤษฎีในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวก็มีมากขึ้น การศึกษาของเขาได้พยายามใช้แนวการศึกษาในกรอบทฤษฎีของรัฐพัฒนากับการตีความในมุมมองของสำนักเว็บเบอร์ (Weberian) โดยการศึกษาประเทศเกาหลีใต้และประเทศไต้หวัน ได้ใช้แนวคิด 2 แบบ ได้แก่ pragmatism และ voluntarism มาใช้ในการพิจารณาการตีความว่ามีการใช้มุมมองของรัฐในการเป็นตัวแทนของรัฐพัฒนาในฐานะที่เป็นการตอบสนองทางการเมืองต่อประวัติศาสตร์เฉพาะของบางประเทศอย่างไร งานเขียนนี้เสนอว่าควรจะมีการประเมินค่าใหม่เกี่ยวกับบทบาทของรัฐและสังคมต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สรุปท้ายบท

การนำกรอบแนวความคิดมาใช้วิเคราะห์บทบาทของประเทศไทยในปัจจุบัน สามารถนำพิจารณาโครงสร้างภายในของรัฐ และความสัมพันธ์ของรัฐกับสังคม โดยเฉพาะรัฐบาลในยุค คสช. ซึ่งมีผู้นำรัฐบาลมาจากการรัฐประหาร ประเทศไทยในปัจจุบันอาจจะมองว่ามีลักษณะเป็นรัฐพัฒนา (Developmental state) ที่พยายามที่จะเข้าไปแทรกแซงและดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจหลายประการ การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศเพื่อที่จะเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นเหตุผล

สำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการในครั้งนี้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ต้องมีความเกี่ยวข้องกับภาคสังคมทั้งในส่วนของภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นที่น่าสนใจว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับภาคสังคมโดยเฉพาะชนชั้นนายทุน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีการเสนอแนวนโยบายและกลไกประชารัฐ โดยมีนายทุนเอกชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนโครงการเศรษฐกิจในระดับฐานรากต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเสนอโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่เช่น โครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งทำให้สถานะของรัฐ มีความสอดคล้องกับแนวคิด Embedded Autonomy ซึ่งต้องการรัฐที่มีความเข้มแข็ง ในขณะเดียวกันก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชน และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย

บทที่ 6

บทสรุป

ปัจจุบันการศึกษาทฤษฎีรัฐมีความแตกต่างหลากหลาย ในหนังสือเล่มนี้พยายามที่จะรวบรวมทฤษฎีการวิเคราะห์ทฤษฎีรัฐในยุคปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีทฤษฎีอีกหลายกลุ่มที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ผู้เขียนจะดำเนินการศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็ดี ทฤษฎีรัฐที่ผู้เขียนได้เอามานำเสนอไว้ในหนังสือเล่มนี้ ก็เป็นพื้นฐานสำคัญของผู้ที่ศึกษาในวิชาเกี่ยวกับทฤษฎีรัฐ ที่จะสามารถทำความเข้าใจในรายละเอียดได้พอสมควร

การศึกษาทฤษฎีรัฐที่นำเสนอในหนังสือนี้ เริ่มต้นจากทฤษฎีรัฐกระแสหลัก ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีในแนวพหุนิยม (pluralism) ซึ่งมีการศึกษากันอย่างกว้างขวางในวงการวิชาการรัฐศาสตร์ เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับแนวคิดการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่เห็นว่าอำนาจของกลุ่มทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาล รัฐบาลมีสถานะเป็นตัวกลางในการประสานความต้องการของกลุ่มต่างๆ ของสังคม แนวคิดดังกล่าวก็สะท้อนถึงสภาพของสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเทศในกลุ่มอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว ในส่วนกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาอยู่นั้น อาจจะมีบริบทและโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างไป ซึ่งอาจจะมีทฤษฎีรัฐแนวทางอื่นที่สามารถอธิบายได้มากกว่า

ทฤษฎีที่สอง ที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ ทฤษฎีรัฐในแนวมาร์กซิสต์และนีโอมาร์กซิสต์ การอธิบายของสำนักคิดดังกล่าวจะเน้นการวิพากษ์วิจารณ์รูปแบบและโครงสร้างของรัฐโดยเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง โดยมองว่าระบบโครงสร้างรัฐและระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก่อให้เกิดประโยชน์กับคนบางกลุ่มแต่กลับทำให้คนอีกกลุ่มเสียประโยชน์ ซึ่งนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมของระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในยุคปัจจุบัน สำนักคิดนี้มีความมุ่งหมายที่จะเน้นอธิบายถึงที่มาของความไม่เป็นธรรมดังกล่าว โดยมีตัวกระทำการ (actor) ที่สำคัญ ก็คือ รัฐ ที่มีบทบาทในการสร้างความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ถึงแม้สำนักมาร์กซิสต์จะมีพื้นฐานแนวคิดในการวิเคราะห์รัฐที่ใกล้เคียงกัน แต่ในเชิงรายละเอียดนักวิชาการสำนักนี้ ก็มีการอธิบายและการวิเคราะห์รัฐทุนนิยมที่แตกต่างกันพอสมควร ซึ่งเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในเรื่องของการศึกษาแนวความคิดและพัฒนาการของแนวความคิดนี้จะมีการดำเนินการไปในรูปแบบใดได้อีก และเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าแนวความคิดดังกล่าวจะมีพลังในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในยุคปัจจุบันได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในบริบทของประเทศที่กำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา

ทฤษฎีกลุ่มที่สาม ที่ผู้เขียนได้นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ ถึงแม้ทฤษฎีนี้จะค่อนข้างจะเก่า และ (ในอดีต) ก็มุ่งเน้นที่จะใช้ในการอธิบายลักษณะรัฐของสหภาพโซเวียต แต่กระนั้นก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายสังคมใน

ยุคปัจจุบัน พื้นฐานของแนวคิดนี้ ต้องการที่จะอธิบายลักษณะการเชื่อมโยงอำนาจทางการเมืองของรัฐ และอำนาจเศรษฐกิจของทุน ซึ่งได้หลอมรวมกลายมาเป็นกลไกเดียวกันขึ้นมา โดยทุนใช้รัฐเป็นเครื่องมือในการแสวงหาการสะสมทุนและขยายพลังการผลิตของตนเองขึ้นมา การวิเคราะห์โดยใช้กลไกทางเศรษฐกิจของทุนนิยมผูกขาด ซึ่งเป็นกรอบในการวิเคราะห์วิวัฒนาการของทุนซึ่งเริ่มจากทุนการแข่งขันไปสู่ทุนผูกขาดซึ่งมีรูปแบบเป็นวัฏจักร ซึ่งเป็นสิ่งที่ คาร์ล มาร์กซ์ ได้วิเคราะห์ไว้ในหนังสือ Das Kapital เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการวิเคราะห์วิจัยต่อไปว่า ลักษณะของทุนนิยมในปัจจุบัน ได้วิวัฒนาการไปสู่การเป็นระบบทุนนิยมผูกขาดแล้วหรือยัง และระบบทุนนิยมผูกขาดได้มีอิทธิพลต่อรัฐในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด

ทฤษฎีสุดท้ายที่น่าเสนอในหนังสือเล่มนี้ได้แก่ ทฤษฎี Embedded Autonomy ซึ่งเป็นทฤษฎีที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเน้นการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างและบทบาทของรัฐในยุคปัจจุบันในการทำหน้าที่เปลี่ยนผ่านโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ (Economic transformation) ยิ่งทำให้บทบาทของรัฐมีในสังคมเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจภายในประเทศนั้นมีความเชื่อมโยงกับบริบทของการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) ในระดับโลก โดยเสนอว่ารัฐในยุคสมัยใหม่จะต้องดำเนินการทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการแบ่งงานกันทำในระดับโลก การมองรัฐในลักษณะที่เฉพาะ มีโครงสร้างภายในที่แตกต่างและมีความสัมพันธ์กับสังคม ความแตกต่างหลากหลายของโครงสร้างของรัฐได้สร้างความสามารถที่แตกต่าง

สำหรับการดำเนินการต่างๆในสังคมอีกด้วย การมองรัฐในลักษณะนี้จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจนโยบายการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยอาศัยความร่วมมือกับทุนได้ ทำให้สามารถมองโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐได้ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การนำเสนอทฤษฎีรัฐที่กล่าวถึงมาทั้งหมดของหนังสือเล่มนี้ คงจะพอทำให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีรัฐที่มีความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการต่อยอดไปศึกษาทฤษฎีรัฐในระดับสูงขึ้นไป และผู้เขียนถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่จะค้นคว้ารวบรวม แนวคิดทฤษฎีรัฐในภายภาคหน้าต่อไป ซึ่งก็หวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือนี้ไม่มากนัก

บรรณานุกรม

- Adam, Z. (2004). Autonomy and capacity: State-centred approach to post-communist transition in central Europe. *Working paper no. 40*.
- Althusser, L. (1971). *Lenin and philosophy and other essays*. London: Nlb.
- Angel, D. P., & Rock, M. T. (2003). Engaging economic development agencies in environmental protection: The case for embedded autonomy. *Local Environment*, 8(1), 45-59. doi:10.1080/1354983032000041322
- Ansell, C. (2000). The Networked Polity: Regional Development in Western Europe. *An International Journal of Policy and Administration*, 13(3), 303-333. doi:10.1111/0952-1895.00136
- Bachrach, P., & Baratz, M. S. (1962). Two faces of power. *The American Political Science Review*, 56(4), 947-952.
- Baer, W., Esfahani, H. S., & Rashid, S. (1999). The state and industry in the development process: How Universal is the Evans vision? *Oxford Development Study*, 27(3), 385-404.
- Bersch, K., Praca, S., & Taylor, M. M. (2013). *State capacity and bureaucratic autonomy within national states: Mapping the archipelago of excellence in brazil*. Paper presented

- at the The Latin American Studies Association Conference, Washington D.C.
- Carnoy, M. (1984). *The state and political theory*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Clougherty, J. A. (2001). Globalization and the autonomy of domestic competition policy: An empirical test on the world airline industry. *Journal of International Business Studies*, 32(3), 459-478.
- Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral Science*, 2(3), 201.
- Dahl, R. A. (1961). *Who governs?: Democracy and power in an American city*. New Haven: Yale University Press.
- Dunleavy, P. (1981). Professions and policy change: Note towards a model of ideological corporatism *Public Administration Bulletin*, 36, 3-16.
- Evans, P. B. (1995). *Embedded autonomy : states and industrial transformation*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Foucault, M., & Gordon, C. (1980). *Power/knowledge : selected interviews and other writings, 1972-1977*. New York ; Brighton, Sussex: Harvester.
- Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. London: Penguin.

- Gold, D. A., Lo, C. Y. H., & Wright, E. O. (1975). Recent development in Marxist theories of the capitalist state. *Monthly Review*, 1(1), 29-49.
- Habermas, J. (1984). *The theory of communicative action*. Boston: Beacon Press.
- Hayek, F. A. v. (1960). *The constitution of liberty*.
- Hayek, F. A. v., & LJ Hume collection. (1944). *The road to serfdom* (Australian ed.). Sydney: Dymock's Book Arcade.
- Hill, M. (2013). *The public policy process*. Prentice Hall, UK: Pearson Education limited.
- Hsu, K. I. (2012). Two paradigms of the developmental state approach, with special reference to South Korea and Taiwan. *American Journal of Chinese Study*, 19(13), 13-28.
- Jacobs, A. J. (2003). Embedded autonomy and uneven metropolitan development: A comparison of the Detroit and Nagoya auto regions, 1969-2000. *Urban Studies*, 10(2), 335-360.
- Jessop, B. (1982). *The capitalist state : Marxist theories and methods*. New York: New York University Press.
- Jessop, B. (1990). *State theory: Putting the capitalist state in its place*. Cambridge: Polity.

- Jordan, A. G. (1987). *Government and pressure groups in Britain / A.G. Jordan and J.J. Richardson*. Oxford [Oxfordshire] : New York: Clarendon Press ; Oxford University Press.
- Lodge, M., & Stirton, L. (2002). Embedding regulatory autonomy in Caribbean telecommunications. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 73(4), 667-693.
- Lukes, S. (1974). *Power, a radical view*. London etc.: Macmillan.
- Marx, K. (1848). *The communist manifesto*. New York ; London: Communist Party.
- Miliband, R. (1969). *The state in capitalist society*. London,: Weidenfeld & Nicolson.
- Mills, C. W. (1956). *The power elite*. New York: Oxford University Press.
- O'Connor, J. (1973). *The fiscal crisis of the State*. New York: St. Martin's Press.
- Panitch, L. (1980). Recent theorisations of comporaratism = reflections on a growth industry. *British Journal of Sociology*, 31(2), 159-187.
- Pareto, V., Finer, S. E., & LJ Hume collection. (1966). *Sociological writings*. London,: Pall Mall P.
- Poulantzas, N. A. (1978). *Political power and social classes*. London: Verso.
- Poulantzas, N. A. (1980). *State, power, socialism*. London: NLB.

- Sabatier, P. A. (2007). *Theories of the policy process* (2nd ed.). Boulder, Colo.: Westview Press.
- Schmitter. (1974). Still the century of corporatism? . *Review of Politics*, 36, 85-131.
- Smith, M. J. (1993). *Pressure, power and policy : state autonomy and policy networks in Britain and the United States*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Zhou, Y., Yang, X., Parker, R., & Steffens, P. (2010). Regional innovative capacity in china: From the perspective of embedded autonomy. *Entrepreneurship, Innovation, and Strategy*, 10(1), 1-24.

ดัชนี

Embedded Autonomy, 2	ทฤษฎีภาคินิยม, 13
กระบวนการทางนโยบาย, 17	นโยบายสาธารณะ, 19
กลไกรัฐ, 20	นายทุน, 11
การต่อสู้ทางชนชั้น, 33	ประชาธิปไตย, 6
การแบ่งงานกันทำ, 24	ประชาสังคม, 15
การผลิตซ้ำ, 23	ผลประโยชน์, 21
การรวมศูนย์, 13	พหุนิยม, 1
การสะสมทุน, 20	มาร์กซิสต์, 1
ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ, 9	รัฐสวัสดิการ, 5
โครงสร้างนิยม, 11	เศรษฐกิจ, 2
ชนชั้นนำ, 10	สถาบันทางการเมือง, 5, 8
ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาด	อำนาจ, 7
ครอบครองอำนาจรัฐ, 2	อำนาจรัฐ, 20

ประวัติผู้เขียน

ผศ.วรวิมล จำลองนาค

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำวิทยาลัย
การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำเร็จการศึกษา
ปริญญาตรีและโทสาขาการปกครอง ที่คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย มีความสนใจในทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐ (State Theories) ตั้งแต่
สมัยเรียนในระดับปริญญาตรี และเมื่อศึกษาในระดับปริญญาโท ก็ได้
เลือกทฤษฎีรัฐ ที่สำคัญทฤษฎีหนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ด้วย ปัจจุบัน
นอกจากจะสนใจศึกษาทฤษฎีรัฐแล้ว ยังขยายความสนใจไปศึกษาแนวคิด
เศรษฐกิจการเมือง เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ และการเมืองเชิง
นโยบายอีกด้วย

